

Mezinárodní konference
Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice

Jan Amos Komenský

jeho odkaz dnešku

SENÁT

PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY

POZVÁNKA

na

mezinárodní konferenci

Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice,

která se bude konat

dne 15. listopadu 2010 od 10:00 hodin

v Jednacím sále Valdštejnského paláce „A“

na téma

Jan Amos Komenský - jeho odkaz dnešku

Zahájení

PhDr. Jaromír Jermář, předseda výboru

Úvodní slovo

JUDr. Jiřina Rippelová, senátorka

Historické zhodnocení díla a působnosti Jana Amose Komenského

*PhDr. Martin Steiner, vedoucí Oddělení pro studium a edici díla J.A. Komenského,
Filosofický ústav AV ČR, v. v. i.*

Odkaz J. A. Komenského Evropě, světu

PhDr. Markéta Pánková, ředitelka Pedagogického muzea J.A.Komenského v Praze

Význam odkazu J. A. Komenského v rezortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR

*Ing. Eva Bartoňová, státní tajemnice - náměstkyně ministra školství, mládeže a
tělovýchovy ČR*

Komenského pojetí člověka ve vztahu k celku světa

Doc. PhDr. Naděžda Pelcová, CSc., vedoucí Katedry občanské výchovy a filozofie
Pedagogická fakulta UK Praha

J. A. Komenský a vzdělávací systém v Koreji

Prof. Dr. Kim Kyuchin, oddělení českých a slovenských studií,
Univerzita Hankuk, Korea

J. A. Komenský a Nizozemí

J. E. JUDr. Jaroslav Horák, velvyslanec ČR v Nizozemsku

Nizozemí a J. A. Komenský

J. E. Jan Cornelis Henneman, velvyslanec Nizozemska v ČR

Komenský ve Švédsku

PhDr. Blanka Karlsson, Ph.D.
zakladatelka Vydavatelství „Blanka Pragensis Förlag“ ve Švédsku

Je J. A. Komenský stále inspirativní pro školství, kulturu i politiku?

Příspěvky z praxe a pro praxi

Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě - přínos k uchování odkazu Komenského a hledání nových cest jeho vizualizace

a projekce DVD do 10 minut

PhDr. Pavel Popelka, CSc., ředitel Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě
a zástupce Ministerstva kultury ČR

Živý odkaz J. A. Komenského v Naardenu

Vladimír Hobrlant, zástupce Nadace Muzea Komenského v Naardenu

Rozvíjení odkazu Komenského v Muzeu Komenského v Přerově

Mgr. Radim Himmler, ředitel Muzea Komenského v Přerově

Šedá je teorie, zelený strom života

Mgr. Olga Kalčíková, zastoupení CzechTourism, Amsterdam NL

Osobnost učitele a vlastnosti, které oceňují žáci u svých pedagogů

PaedDr. Slávek Hrzal, Projekt Zlatý Amos, ředitel Dětské tiskové agentury

Diskuse

Možnost vystoupení účastníků k vyjádření svých zkušeností a námětů k problematice

PhDr. Jaromír Jermář, v. r.
předseda výboru

Motto

Bylo pro mě ctí spolupodílet se na organizaci mezinárodní konference věnované odkazu jedné z největších osobností českých dějin - Jana Amose Komenského.

Moc ráda bych touto cestou poděkovala všem iniciátorům a organizátorům této konference uvnitř i vně Senátu PČR. Děkuji všem, kteří přijali naše pozvání, všem přednášejícím z České republiky i ze zahraničí.

Věřím, že konference konaná na půdě Senátu PČR byla důstojnou připomínkou odkazu Jana Amose Komenského u příležitosti 340. výročí jeho úmrtí.

senátorka PČR Jiřina Rippelová

Zahájení

PhDr. Jaromír Jermář, předseda výboru

Vážené dámy, vážení pánové, dovoluji mi, abych vás přivítal na dnešní konferenci, která nese název "Jan Amos Komenský a jeho odkaz dnešku". Vítám všechny vás, ale dovoluji mi, abych zejména přivítal Ing. Evu Bartoňovou, státní tajemnici a náměstkyni ministra školství. Vítám Jana Cornelise Hennemana, velvyslance Nizozemí v ČR. Vítám také Jaroslava Horáka, velvyslance ČR v Nizozemsku. Samozřejmě vítám vás všechny ostatní a myslím, že bude možnost, abyste se představili při svých vystoupeních a diskusních příspěvcích. Pokud se budete chtít přihlásit do diskuse, na stolečku jsou přihlášky do diskuse. Než předám úvodní slovo, které bude mít paní JUDr. Jiřina Rippelová, senátorka, která je iniciátorkou našeho dnešního setkání, dovoluji i mně několik vět.

Jsem nesmírně rád, že mi ctí, že mohu zahájit tuto konferenci, protože náš národ má obrovské štěstí na to, že měl tak vynikající osobnosti, jakými byl Jan Hus, Petr Chelčický, na ně samozřejmě navazoval Jan Amos Komenský. Z něj vycházely a na něj navazovaly další osobnosti, z nichž si já osobně nejvíce vážím Karla Havlíčka Borovského a především Tomáše Garrigue Masaryka. Tito lidé všichni dokázali, jaký význam pro ně mělo slovo pravda, smysl pro čest a spravedlnost, morálka. A právě z těchto důvodů jsem přesvědčen, že jak Jan Amos Komenský, tak i ostatní osobnosti nám mají co říci dneska, protože někdy mám pocit, že v současném životě, a vidím to i v politice, se nám tyto vlastnosti nedostávají. Ještě jednou vás zde všechny vítám a předal bych slovo senátorce Jiřině Rippelové.

Úvodní slovo

JUDr. Jiřina Rippelová, senátorka

Vážení vzácní hosté, vážení účastníci dnešní konference. "Nadejde, Komenský, čas, kdy zástupy šlechtných budou ctít, cos vykonal sám, ctít budou i sen tvých nadějí." Toto jsou slova, která na adresu velkého českého humanisty vyslovil jeden z nejslavnějších německých filosofů. Byl to Gottfried Wilhelm Leibniz krátce po jeho smrti. Byla to doba, kdy si velikost J. A. Komenského neuvědomovali zdaleka všichni současníci. Někteří dokonce v duchu radikálního osvícenství Komenského odmítali jako postavu, která patří minulosti. A přece všechno bylo jinak.

19. století začalo objevovat Komenského modernost a postupně chápalo, jak dalece předstihl svoji dobu. Nejprve byl uznán ve školských kruzích jeho význam pro pedagogiku a didaktiku, ale postupně začali znalci Komenského díla chápat jeho odkaz celistvěji. Po objevu Komenského Obecné porady o nápravě věcí lidských i světová veřejnost ocenila, že tento velký muž promlouvá k naší současnosti i budoucnosti. Tím spíše si Komenského připomíná naše vlast. Činíme tak i nyní u příležitosti 340 výročí jeho úmrtí. Cítíme v něm nejen učitele národů ve smyslu vzdělávání a výchovy mládeže, ale také originálního filosofa a teologa, který promlouvá o závažných problémech naší doby, o vztazích mezi lidmi a národy, i o neustálé potřebě jejich zlepšování. O tom všem uslyšíme v referátech této konference. Přála bych si, aby myšlenky Komenského nejen zazněly, ale aby nás také inspirovaly pro naši další činnost. Přála bych si, aby se naplnil cíl dnešní konference, který máte nastíněn ve svých pozvánkách.

A na závěr mně dovolu poděkovat všem organizátorům dnešní konference. On totiž podnět na její uspořádání vznikl na jihozápadě Čech. S námětem přišla paní Mgr. Olga Kalčíková, která dnes bude rovněž vystupovat jako přednášející, a následně to byla místní akční skupina Pošumaví, jejíž zástupci, pan Ing. Šašek a paní Ing. Radana Šašková jsou dnes také zde. Chtěla bych poděkovat samozřejmě i VVVK, jejímu panu předsedovi Jaromíru Jermárovi za uspořádání této konference, paní tajemnici výboru PhDr. Martě Hubové, která se velmi profesionálně věnovala všem organizačním záležitostem. Ráda bych také poděkovala všem odborným garantům této konference, PhDr. Martinu Steinerovi z Filosofického ústavu Akademie věd ČR, PhDr. Markétě Pánkové, ředitelce Pedagogického muzea J. A. Komenského v Praze. Velmi děkuji za účast a přednesené příspěvky, které zazní od všech přednášejících, a velmi si vážím jejich přítomnosti. Osobně jsem velmi ráda, že mé osobní pozvání na dnešní konferenci přijal host z nejvzdálenějších, a to je Prof. Dr. Kim Kyuchin z Univerzity Hankuk v Soulu z Korey. V průběhu konference budete mít také možnost něco dobrého ochutnat. Budete mít možnost ochutnat výrobky, které byly oceněny jako nejlepší a nejchutnější regionální potravina Plzeňského kraje. Soutěž organizuje právě místní akční skupina Pošumaví, kterou jsem zde zmínila. A tak budete mít možnost ochutnat výborné krchlebské koláče i železnorudské koláče. Budete mít možnost ochutnat ekologická biojablíčka, mošty a další dobroty. Budou vám je nabízet studenti Střední zemědělské a potravinářské školy z Klatov, já zde vítám, zatím ho nevidím, ale určitě dojde, ředitele školy pana Ing. Vladislava Smolíka. A nyní mi dovolu na úplný závěr popřát nám všem úspěšný průběh dnešní konference. Děkuji.

Historické zhodnocení díla a působnosti Jana Amose Komenského

*PhDr. Martin Steiner,
vedoucí Oddělení pro studium a edici díla J.A. Komenského,
Filosofický ústav AV ČR, v. v. i.*

Jan Amos Komenský - povoláním duchovní Jednoty bratrské, srdcem humanista, který postupně dospěl k požadavku velké univerzální jednoty, jež by v mírovém uspořádání zahrnula celé lidstvo. Sám se ve spise "Jednoho jest potřeba" (Unum necessarium) na sklonku života nazval "mužem touhy". Bývá označován za posledního encyklopedistu: a vskutku, rozhlédneme-li se po jeho díle, vidíme, že byl pedagogem, filosofem, teologem, jazykovědcem, literárním teoretikem, historikem a politickým myslitelem, ale i přírodovědcem (fyzikem, astronomem). Lze namítnout, že v jeho době není takový rozsah vědeckých zájmů jevem neobvyklým, nebyl také samozřejmě ve všech zmíněných oborech tak docela na úrovni své doby; přesto se domnívám, že jeho oborový záběr vzbuzuje respekt. Úspěchy na poli pedagogickém Komenskému vynesly čestné pojmenování "Učitel národů".

Své první literární výtvary - studentské disertace a příležitostné verše - psal Komenský sice latinsky, počátky své vlastní uvědomělé literární činnosti však záměrně spojil s rodnou češtinou ve snaze duchovně povznést vlastní národ a poskytnout mu stejný přístup k pokladům evropského vzdělání, jaký měly vyspělé národy; tím se mimochodem postavil do jedné řady se zakladatelem naší první univerzity Karlem IV. a představiteli několika pozdějších generací českého kulturního života.

Komenský pojednává zpočátku svět jako "divadlo věcí", jak se to obráží v titulu jeho českého díla "Theatrum universitatis rerum", usiluje o zpracování souhrnu veškerých věcných poznatků v nějakém přehledném uspořádání, tedy o encyklopedii. Sem spadá také slavný "Labyrint světa a ráj srdce", bolestně satirický, působivý literární obraz poutníka, nazírajícího svět jakožto ono divadlo věcí, divadlo lidských činností a snažení, a hledajícího mezi tím vším něco, co by mělo pro člověka trvalý smysl. Svět však poutníkovými ústy nabádá k obratu do vlastního nitra a ke hledání cesty ke svému Stvořiteli a Spasiteli. S Labyrintem se dostáváme k jiné oblasti ještě domácího tvůrčího období Komenského, ke spisům, jež byly velmi osobní reflexí událostí po bitvě na Bílé hoře. Působivou dialogickou formou se Komenský, tehdy již v úkrytu pod ochranou Karla staršího ze Žerotína, vyrovnává se stavy beznaděje, s bezvýchodnou situací národní i osobní. Ve 20. letech 17. stol. tak vznikla díla jako "Truchlivý", "Listové do nebe" i už zmíněný Labyrint. Jan Amos však byl přece jenom spíše mužem činu, takže i v této neutěšené době podle možností studuje a začíná se věnovat tomu, co jej pak proslavilo - studiím didaktickým, úvahám o lepší vyučovací metodě. Měl při tom na mysli školy české, neboť věřil, že se do nich čeští evangelíci vrátí.

Prvním zastavením na Komenského exilové pouti bylo polské město Lešno. S pedagogickou činností na tamním gymnáziu souvisí vznik několika jeho učebnic, zejména však "Dvěří jazyků" (v latinské verzi "Janua lingvarum"), jež se rychle rozšířily po téměř celé Evropě v překladech do řady jazyků. Tato učebnice má svého předchůdce v knížce téhož názvu, sepsané irskými mnichy ve španělské Salamance. Komenský ji ale zásadním způsobem zdokonalil na základě zdánlivě samozřejmého, avšak ve své době snad i převratného požadavku, učit souběžně slovům i věcem, jež ona slova označují. Dvěře jazyků měly skoncovat s nesmyslným učením slovíčkům, za nimiž si žáci nedovedli nic představit.

V Komenského uspořádání je jimi žák veden od popisu vesmíru přes předměty přírody neživé k rostlinám a živočichům (vždy od jednodušších k složitějším), k člověku a k jeho činnostem materiálním i duchovním, a konečně k látce náboženské. Vidíme tu návaznost na onen obraz světa jakožto divadla věcí, avšak přistupuje tu navíc cílevědomý výběr věcí určených k osvojení, neboť požadavek zobrazovat svět v souhrnu veškerých věcí je vzhledem k věku žáků neadekvátní.

Současně vzniká další slavné Komenského dílo, "Velká didaktika" (Didactica magna). V té je jedním z hlavních požadavků postupovat při vyučování ve shodě s přírodou, s přirozeností. To, co se ve škole děje (ostatně nejenom ve škole, nýbrž při výchově vůbec), musí být přiměřené dětskému chápání. Jedno má vyplývat z druhého, je třeba vycházet od věcí známých k neznámým, od jednodušších k složitějším. Vyučování má být názorné, žáci by měli mít možnost si všechno, o čem se učí, prohlédnout, vzít do ruky. Není-li to možné, mají to alespoň vidět na obrázku. V Komenského pojetí má být škola pro žáka hrou, činností příjemnou a - jak už bylo řečeno - přiměřenou jeho věku. K tomu přistupuje prvek demokratizace vzdělání, požadavek zpřístupnit je všem lidem bez rozdílu pohlaví a bez rozdílů sociálních.

V Lešně se Komenský začíná obírat také pansofickými projekty. Původem řecké slovo pansophia znamená "všeobecnou moudrost". U Komenského jde, jednoduše řečeno, o uspořádaný výběr poznatků o světě přístupný všem lidem, výběr, který by měl obsáhnout všechno, co je potřebné k životu, a to jak pozemskému, tak i posmrtnému. To je v Komenského myslitelském vývoji vyšší stupeň řešení problému, jak zprostředkovávat poznatky o světě, poněvadž tu přistupuje koncepce jejich výběru a zaměření k určitému cíli - umožnit člověku snadnou orientaci v jeho životních potřebách.

Dvěře jazyků učinily Komenského známým a slavným, pansofie vzbudila mimořádnou pozornost Samuela Hartliba. Tento Němec, který žil v Londýně a zabýval se organizací vědeckého života, v Anglii vydal - bez autorova vědomí - jeden z prvních programových pansofických spisů Komenského nazvaný "Předchůdce pansofie" (Pansophiae prodromus). Posléze se také zasadil o to, aby Komenský Anglii navštívil. Jan Amos tam navázal užitečné kontakty a dokončil spis "Cesta světla" (Via lucis), v němž shrnul reformní návrhy na úlohu pansofie, škol a jazyka ve společnosti - dílo se ale podařilo vydat až na sklonku autorova života.

40. léta 17. stol. věnoval Komenský střídavě svým pansofickým plánům a učebnicím pro švédské školy, jak si přál jeho nově získaný mecenáš, mocný zbrojař Ludvík de Geer. Komenskému ležely na srdci spíše záměry spojené s pansofií, práce na učebnicích proto postupovala z pohledu Švédů až příliš pomalu. Za těchto okolností však vznikl zásadní spis "Nejnovější metoda jazyků" (Novissima lingvarum methodus), aplikace Komenského didaktických zásad na výuku jazyků, kde ovšem vedle toho najdeme i shrnutí jazykovědné teorie, pojetí jazykové kultury a vytyčení cílů, k nimž by měly směřovat jazykové znalosti v různých oborech lidské činnosti. Podle zásad vytyčených v tomto spise zpracovává Komenský třístupeňovou soustavu učebnic pro latinskou školu: "Předsíň" (Vestibulum), "Dvěře" (Januu) a "Síň" (Atrium), každý stupeň sestavený z učebního textu, mluvnice a slovníku. Nejnižší stupeň měl přinést první seznámení s jazykem, ukázat jednoduchá slovní spojení. Janua, druhý stupeň, měl naučit souboru pojmenování vybraných věcí (nomenclatura rerum), mluvnickými pravidly a odchylkami od nich, a to v míře potřebné pro aktivní zvládnutí jazyka. Třetí stupeň, Atrium, měl žáka dovést ke stylistické vybroušenosti. První polovina 50. let, Komenského působení v uherském Sárospataku, pak přinesla dopracování a zdokonalení celé soustavy, ale také její přepracování do dramatizované a obrazové podoby. "Škola jako hra" (Schola ludus) je souborem osmi školních divadelních her, jímž Komenský navazoval na svou dřívější zkušenost z Lešna, kde s tamními studenty uvedl své divadelní hry "Abraham patriarcha" (Abrahamus patriarcha) a "Diogenés Kynik znovu naživu" (Diogenes Cynicus redivivus). Tou obrazovou podobou je slavný "Svět v obrazech" (Orbis sensualium pictus), snad vůbec nejvydávanější autorovo dílo, jež se jako předtím Janua lingvarum šířilo po celé Evropě v mnoha jazykových verzích a v němž se přímo hmatatelně pojí zásada souběžného vyučování slov a věcí se zásadou názornosti.

Vraťme se k plánům pansofickým, jež postupně nabývají rozměru všenápravného. Ten pronikl do několika nepominutelných spisků vzniklých během uherského pobytu Jana Amose. Je to zejména řeč "O vzdělávání ducha" (*De cultura ingeniorum*) a spisek "Štěstí národa" (*Gentis felicitas*). Obě díla jsou důkazem pozorovatelského talentu svého autora, jenž v nich rozebírá ekonomickou a kulturní situaci soudobých Uher a k obecným znakům "šťastného" národa připojuje návrhy na jejich aplikaci v místních poměrech.

Stěžejním dílem, v němž Komenský rozpracoval své představy o refromách a o ideálním uspořádání lidské společnosti, zůstává "Obecná porada o nápravě věcí lidských" (*De rerum humanarum emendatione consultatio catholica*), rozsáhlé sedmidílné pojednání, jež sice spolu s dalšími Komenského díly ("Poklad jazyka českého", sbírka kázání) zaniklo v lešenském požáru, jež ale Komenský během svého pobytu v Amsterdamu (od druhé poloviny 50. let do své smrti r. 1670) za pomoci zachráněných náčrtů sepsal znovu. Lidskými věcmi rozumí Jan Amos vzdělání, politiku a náboženství (v konkrétní rovině školu, obec nebo stát a církev). Z různých aspektů pak v díle probírá, v čem jsou lidské věci pokaženy a jaká je cesta k nápravě. Celým dílem prochází myšlenka celoživotního vzdělávání a výchovy jakožto nepostradatelných předpokladů k uskutečnění cílů univerzální nápravy společnosti. Část nazvaná "Pampaedia" (zjednodušeně "Vševýchova", lépe "Všeobecná výchova", či "Všeobecné zušlechťování myslí") představuje propracovaný systém takového celoživotního vzdělávání, rozdělený do školy zrození, dětství, chlapectví, jinošství, mladosti, mužnosti a stáří (včetně smrti). Bez zajímavosti i pro naši dobu není také návrh na zřízení mezinárodního kolegia, jež by bdělo nad rozvojem lidstva v míru a odstraňovalo nebezpečí násilných sporů (v části nazvané "Panorthosia" - Všeobecná náprava).

Optimismus a jas, jež vyzařují z všenápravných projektů (mimo jiné i díky pojetí vědění jakožto světla) se postupně přetavil v přesvědčení, že společnost je možno uvést do ideálních vztahů na základě vzdělávání všech lidí ve všech potřebných věcech a bez jakýchkoliv omezení. Vzdělání Komenskému znamená poznání pravdy a znalost pravdy znamená základní předpoklad pro život v míru. Osvojí-li si totiž všichni lidé pravdu, jež může být jen jedna, pak odpadnou příčiny veškerých sporů jak mezi jednotlivými lidmi, tak mezi církvemi a národy. K tomu ovšem musí pansofie vyložit všechno s naprostou přesvědčivostí, vylučující jakékoliv námitky. Komenský si tu vytyčil úkol vsutku nadlidský, v mnohém utopický, vize mírového uspořádání společnosti jej však přitahovala natolik, že vynakládal značné úsilí, aby přesvědčil lidstvo o tom, že splnění takového úkolu je nejenom možné, nýbrž i schůdné, především ale nutné, a že tento úkol stavěl nakonec vysoko nad své daleko úspěšnější snahy pedagogické.

Ve vymezeném rozsahu se nelze věnovat všem oborům Komenského literární činnosti, natož celému dílu (seznam jeho dochovaných spisů má přes dvě stě položek). Stranou zůstala zejména tematika náboženská, zastoupená v Komenského díle vedle duchovní písně řadou spisů teologických, z velké části polemických. Najdeme v nich mnoho poučného a dodnes aktuálního k otázkám ekumenickým, argumenty ve prospěch dialogu mezi církvemi; na druhé straně však také nabádání k opatrnosti, pokud k takovému dialogu dojde: musí zůstat dialogem partnerským, případné sbližování mezi konfesemi se musí dít společným hledáním pravdy, nikoli lpěním na svých normách a jejich vnucováním ostatním účastníkům dialogu.

V odkazu Jana Amose jistě najdeme mnoho myšlenek, jež lze konfrontovat s dnešní praxí ve všech třech oblastech jeho "lidských věcí". Dovolte mi prosím na závěr načrtnout jedno porovnání. V dnešním pohledu na vzdělanost a vzdělávání, nemýlím-li se, převládají zřetely povýtce praktické, důraz se klade na to, aby výchova a vzdělávání vyhovely požadavkům na takovou či onakou gramotnost (počítačovou, finanční) nebo potřebám společnosti vědění apod., tedy důraz na obsah vzdělání a jeho proměny podmíněné ať už skutečně, nebo zdánlivě aktuálně důležitými problémy; obávám se, že se přitom začíná vytrácet to, na co kladl ve svém díle důraz Komenský, a to je vzdělávaný subjekt: cíl jeho formování viděl v jeho rozvoji do plnohodnotného lidství, aby stal se skutečným člověkem. Nemohu se zbavit pocitu, že Jan Amos Komenský věděl, co říká.

Odkaz J. A. Komenského Evropě, světu

PhDr. Markéta Pánková

ředitelka Pedagogického muzea J. A. Komenského v Praze

Jakou roli v dnešní době může - i pro nás - sehrát odkaz Jana Amose Komenského? Tak jako v době sjednocování křesťanské Evropy před tisíci lety, i dnes jsme na křižovatce, kdy se rozhoduje, jakým směrem půjde moderní společnost. V úsilí o mírové soužití a koexistenci v etnicky, politicky a nábožensky nesmírně složitě Evropě, ve snaze o prosazení morálních, etických a kulturních hodnot nám může pomoci právě odkaz Komenského, z něhož čerpala řada našich předchůdců pro své reformy.

Dílo Komenského je stále živé i pro dnešní svět. Komeniolog Martin Steiner nám jeho bohaté dílo odborně představil v předcházejícím příspěvku. Životní dílo Komenského, ať již vědecké či výchovatelské, o němž výmluvně svědčí na 250 spisů většího i menšího rozsahu, je tak mnohotvárné, že není možno vystihnout jeho význam několika větami. Celý svět se mnohdy nepoučil a společnost má v podstatě stále stejné neduhy, jaké se snažil řešit ve své době Jan Amos Komenský.

Před několika měsíci, v únoru 2009, se podařilo pod záštitou České komise pro UNESCO dokončit první stálou expozici věnovanou dějinám české vzdělanosti. S pořadatelským Pedagogickým muzeem J. A. Komenského v Praze na tomto díle spolupracovala vedle Akademie věd ČR a řady škol, především Univerzita Pardubice. Expozice dostala příznačný název - Odkaz J. A. Komenského. Tradice a výzvy české vzdělanosti Evropě. Nebylo to jen proto, že šlo o jednu z reprezentativních akcí k českému předsednictví v Evropské unii, ale především z toho důvodu, že se tvůrci expozice shodli na základním kritériu pro posuzování české vzdělanosti minulé, současné i budoucí - tímto měřítkem je důstojné místo českých zemí v Evropě a ve světě.

Také proto se nová formulace dějin české vzdělanosti soustředila na dominanty, které nás těsně spojují s evropskou kulturou, a zvláště na vrcholná díla, která dokázala oslovit celou Evropu, někdy i ostatní kontinenty. Nad dvanácti zvolenými dominantami ční mimořádné dílo Komenského, patrně nejpronikavějšího génia - vzdělance, který kdy vzešel z českého a moravského prostředí. Jeho velikost nespočívá jen v rozhodujícím podílu na vytvoření moderní didaktiky a pedagogiky, ale také ve výjimečné schopnosti porozumět světu své doby, předvídat možnosti jeho vývoje v příštích staletích a předložit mu svou komplexní reformní představu. Obecná porada o nápravě věcí lidských, Komenského vrcholné filozofické dílo, je přístavem, do něhož se můžeme uchýlit, chceme-li v odstupu od hektické každodennosti přemýšlet o Evropě a o sobě, a zároveň zůstává nepřeborným zdrojem podnětů a obrazů, které pomáhají formulovat představy o Evropě i v 21. století. Komenského všennápravné dílo se stalo výzvou k přemýšlení, poznávání a odpovědnému konání v každé škole a v každém městě, v každé zemi, v Evropě, ve světě. Stalo se podnětem k vědomí, že žádný velký problém nelze trvaleji řešit bez dostatečného zřetele k širším mezinárodním souvislostem, ale také že žádné lidské řešení nemůže začít jinde než ve vědomí, svědomí a vzdělání jednotlivých myslících lidí. /Jaroslav Pánek: Jsme všichni v Evropě na jedné lodi. In: Akademický bulletin 3, březen 2010, str.2-6/

Komenský kladl silný důraz na svobodu člověka, snášenlivost a lidskost a spravedlnost pro všechny. V jeho dílech nalézáme smysl pro harmonii ve vztahu lidí ke světu, smysl pro kázeň a řád. Právě dnešní společnosti by prospělo posílení kázně založené na odpovědnosti a nastolení jasných pravidel a řádu, která v duchu demokracie vyvažují práva a povinnosti občanů. Četba Komenského díla může být proto pro dnešního čtenáře překvapivě moderní, mnoho myšlenek, které formuloval v 17. století Komenský, k nám promlouvá dodnes.

Ale jaká je současná Evropa? Jak se sami díváme na dnešní svět? Na čem stojí naše evropská kultura a vzdělanost? Umíme řešit závažné problémy, které stojí před námi, ať je to extremismus, válka, boj o náboženskou svobodu, hájení hodnot založených na křesťanské civilizaci? A co dnešní české školy? Jsou to školy, jak si je představoval Komenský? Čas od času si média vzpomenou a u příležitosti Dne učitelů (28. března) se mne ptají, zda žije odkaz Komenského v našich školách. Zda jsou to školy, ve kterých se výuka a výchova řídí Komenského zásadními principy vyučování. Připouštím, že většina učitelů se záslužně hlásí k jeho odkazu a snaží se učit podle jeho pedagogických principů. Současně však nesmíme zapomínat na obrovské problémy, které vyvstávají před českým, ale i evropským vzdělávacím systémem. Nejen v konkurenci efektivního systému vzdělávání na Dálném východě, ale také v souvislosti s formalizací a leckde vyprazdňováním pojmu vzdělávání a s oslabováním jeho humanitního obsahu. Nedávné sociologické a pedagogické výzkumy ukázaly, že naše doba je přesycena informacemi, ale hrozí jí nebezpečí, že by mohla sklouzávat na úroveň, která je označována jako "společnost nevzdělanosti". Otvírají se tedy před naší civilizací otázky, jež mají principiální význam pro naši civilizaci a které nezbytně budou řešit nejen dnešní, ale i budoucí generace Evropanů.

Komenského odkaz se při řešení těchto otázek může stát důležitou oporou. Slovy a mnohdy i skutky je uznáván nejen na českých školách, ale také v zahraničí. V současné době Pedagogické muzeum J. A. Komenského vytváří evidenční síť zahraničních škol nesoucích jméno Komenského. Nejen díky příslušným českým zastupitelstvím (uvedu např. česká velvyslanectví nebo česká centra v Brazílii, Makedonii, Německu, Rusku aj.), ale i díky samotným školám se rozvíjí vzájemná spolupráce mezi těmito zahraničními školami a Pedagogickým muzeem; realizují se výstavy o Komenském, vytvářejí se pamětní síně na školách, propaguje se česká kultura a školství. Myslím si, že v této oblasti existuje silný potenciál pro ty, kteří mají zájem se zapojit do silnější propagace odkazu Komenského ve světě.

V době, kdy Česká republika vedla předsednictví v Radě EU v první polovině roku 2009, jsme jako národ prezentovali představitelům Evropské unie nejvýznamnější osobnosti a výsledky české kultury, vědy a umění; Komenského odkaz byl rovněž prezentován nejen v České republice, ale v celé Evropské unii. K těmto účelům také vhodně posloužila úspěšná putovní výstava Vzdělávání pro všechny. /Byly realizovány dvě prezentace u příležitosti českého předsednictví v Radě EU v Kongresovém centru v Praze pro účastníky akcí MŠMT: Zasedání řídicí skupiny Boloňského procesu (12. - 13. 2. 2009); Neformální zasedání ministrů pro vzdělávání (22.- 23. 3. 2009)/ Anglická verze výstavy s názvem *Education for All. The Legacy of Comenius* byla realizována na Sekretariátu Evropské komise v Ženevě a ve Společném výzkumném centru v italské Ispře. Ohlas této výstavy v zahraničí byl až překvapivý. Myslím si však, že Komenský stále ještě není mezi laickou veřejností ve světě dostatečně znám, a je to škoda. Česká centra či další organizace a instituce by mohly nalézt více příležitostí k prezentaci díla Komenského, právě s využitím kvalitních putovních výstav spolu s přednáškami a vhodnými publikacemi.

Komenský je též považován za myšlenkového předchůdce moderních evropských institucí. A proto není divu, že se již v r. 1956 Komenský stal patronem prestižní mezinárodní organizace - Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). Jak bylo napsáno v rezoluci valného shromáždění UNESCO v r. 1956 v New Delhi - *"...Komenský byl jeden z prvních lidí, kteří propagovali ideje, kterými se UNESCO řídilo v době svého založení, tím, že připisoval vzdělání důležitou roli při zlepšení údělu a kultury lidské společnosti, přinesl originální myšlenku univerzálního vzdělávání a vzdělávání dospělých; byl zastáncem myšlenky spolupráce a mírové organizace mezi všemi národy světa; byl proto jednou z autorit, na které odkazovaly Spojené národy (United Nations) v době svého založení..."*.

Komenský jako zakladatel moderní výchovy je uznáván po celém světě, neboť vytyčil požadavek systematického všeobecného vzdělání pro všechny. /Byl ovlivněn nejen studiem na německých univerzitách v Herbornu a Heidelbergu, ale i předními evropskými mysliteli; k jeho učitelům patřili například Johann Valentin Andreae (1586 - 1654) a Johann Heinrich Alsted (1588 - 1638). V Herbornu Komenský důkladně poznal dílo Wolfganga Ratkeho (1571 - 1635), jehož didaktické názory značně ovlivnily další myšlení a dílo Jana Amose/ Jeho myšlenky si zachovávají

aktuálnost pro dnešní dobu zvláště ve výuce jazyků a v otázce názornosti vyučování a vytváření podnětů pro kreativitu člověka. Komenský věřil, že výchovou a vzděláním lze změnit stávající svět, zmítaný válkami a nenávisť. Těmto výchovným a vzdělávacím ideálům podřídil veškerou svou činnost. Psal učebnice, metodické příručky, teoretická pojednání didaktická a výchovná, reformoval školství v zemích střední, severní i západní Evropy, shromažďoval podklady pro jazykové slovníky a encyklopedie, jež měly zahrnout veškeré dostupné poznání. Zásadní principy vyučování Jan Amos Komenský formuloval zejména ve spise o vyučovacích metodách - *Velké didaktice* (*Didactica magna*) /Zásadní principy Komenského byly: výuka jedné velké skupiny žáků ve třídě, která představuje vždy jeden studijní ročník; vzdělání pro obě pohlaví, pro všechny rasy bez rozdílu sociálního postavení; všem dětem dát nejvyšší vzdělání; návrh školské soustavy, počínaje mateřskou školou, na kterou by pak navázala škola obecná, latinská a vysoká; celoživotní vzdělávání dospělých./

Komenského dílo je známé i v USA a v Kanadě. Bývalý předseda kanadské komeniologické společnosti prof. Jean Caravolas mne nedávno upozornil, že prestižní americký *Magazin LIFE* /*Magazin LIFE* (Collector's Edition THE LIFE MILLENIUM, THE 100 MOST IMPORTANT EVENTS & PEOPLE OF THE PAST 1,000 YEARS; COPYRIGHT 1998 Time Inc. Home Entertainment), 17. století, str. 189/ označil vznik Komenského díla *Informatorium školy mateřské* (r. 1633) za jednu ze stovek nejvýznamnějších událostí minulého tisíciletí. K tomu netřeba nic dodávat.

Avšak o věhlasu Komenského nevypovídá jen jeho rozsáhlé dílo a ohromná literatura jemu věnovaná. Charakterizuje ho rovněž ohlas osobnosti J. A. Komenského a jeho díla ve výtvarném umění, v krásné literatuře, dramatu, filmu a hudbě. Komenského odkazu se věnují nejen instituce v České republice, ale i v zahraničí, o čemž svědčí řada komeniologických pracovišť, památníků a pamětních míst, ale také existence komeniologických společností od Kanady po Jižní Koreu. Významnou roli také sehrávají nositelé české kultury v zahraničí - bohemisté na vysokých školách a akademických pracovištích; ti se často věnují odkazu Komenského. Z nedávného výzkumu vyplynulo, že Komenský je vedle T. G. Masaryka jednou z dvojice osobností, o které zahraniční odborníci projevují největší zájem. Je třeba zdůraznit, že nejsilnější zahraniční společnost, která se věnuje Komenského odkazu, existuje v Německu (*Deutsche Comenius-Gesellschaft*, Berlin). Významná badatelská centra a komeniologické instituce jsou v řadě jiných zemí, např. uvedu Nizozemí, Japonsko, Jižní Koreu, Kanadu, Francii, Švédsko, Rusko, atd.

Pokud se týká filozofického odkazu Komenského, východiska z těžkých labyrintů osobních i společenských hledal Komenský zejména ve svém stěžejním díle - v *Obecné poradě o nápravě věcí lidských*. V tomto díle Komenský naznačuje směr a odhaluje trvale otevřené možnosti, a to nejen pro jednotlivce, nejen pro jediný národ či jedinou církev, ale pro všechny lidi, pro celé světové společenství. Dává novou naději, že za splnění určitých předpokladů je možné dosahovat lepšího soužití mezi lidmi i národy. Komenský toužil po tom, aby si všichni lidé uvědomovali, že dobře se může vést každému, bude-li se vést dobře celé společnosti!

K tomu lze dodat, že i současná politika Evropská unie stojí na principu solidarity, tedy na principu pomáhat těm slabším tak, aby se ve výsledku všem dařilo lépe. Komenský se rovněž snažil přesvědčit lidi o tom, jak je nezbytné, aby byla vytvořena mírová světová společnost; upozorňoval však na potřebu hledat a nacházet účinné způsoby a prostředky, s jejichž využitím lze univerzální nápravu uskutečňovat. Zval k poradě všechny, kdož uvažují a rozhodují o základních lidských záležitostech, tedy učence, teology a politiky. /Srov. Čapková Dagmar: Komenského *Obecná porada* a její význam, In: Jan Amos Komenský, *Obecná porada o nápravě věcí lidských*, I, s. 11./ Myslím si, že v aktuálním odkazu Komenského pro nás může být právě tato poslední jmenovaná výzva důležitým podnětem. Neboť osud společnosti do značné míry závisí jak na vědcích, kteří zajišťují přírodovědný, humanitní a technologický pokrok, tak na politicích a veřejných činitelích, kteří řídí společnost. Dnešní konference v Senátu Parlamentu České republiky na téma *Odkaz J. A. Komenského dnešku* dokládá, že tato výzva Komenského nachází odezvu i v tomto prostředí.

Nejnovější světové výsledky bádání o díle a odkazu Komenského z různých vědeckých oblastí

zazněly na mezinárodní konferenci *Odkaz Jana Amose Komenského kultuře vzdělávání*. Uspořádaly ji MŠMT, Pedagogické muzeum JAK a Akademie věd ČR v Praze u příležitosti 350. výročí vydání Komenského spisu *Opera didactica omnia* za přítomnosti zástupců z téměř 30 zemí světa (v listopadu 2007). Následné vydání česko-anglické kolektivní monografie *Odkaz Jana Amose Komenského kultuře vzdělávání* v nakladatelství Academia (v r. 2009) přispělo k šíření odkazu Komenského po celém světě. /Knihu vydalo nakladatelství Academia v březnu 2009 ve spolupráci s Pedagogickým muzeem J. A. Komenského v Praze, MŠMT a AV ČR jako kolektivní monografii (editoři Svatava Chocholová (Cigánková), Markéta Pánková, Martin Steiner)/ V r. 2009 tuto knihu obdrželi rovněž všichni ministři zodpovědní za školství v Evropské unii. Snad si ji také přečetli a lépe porozuměli základním myšlenkám Komenského.

Na závěr nechme promluvit samotného Komenského o nadčasových ideálech i o neduzích, jimiž trpěla jeho doba, ale jimž se nevyhnula ani doba naše:

"Učit, znamená vést od věci známé k věci neznámé, a vést musí znamenat činnost mírnou a ne násilnou. Plnou lásky a nikoli nenávisti. Když totiž někoho chci vést, nehoním ho, nestrkám ho, neválím s ním po zemi a necloumám jím, nýbrž vezmu ho jemně za ruku a jdu s ním, nebo na volné cestě kráčím před ním a lákám ho, aby šel za mnou."

A dále Komenský praví:

"Přihlédneme-li ke stavu naší politiky zjistíme, že lidé nedovedou vládnout a nedovedou dát se ovládat. Nedovedou vládnout jiným, protože nedovedou vládnout sobě. Z toho vyplývá nezbytný důsledek, že většině národů na světě se daří špatně. Protože ti, kteří vládnou jiným, neovládají se sami. Nevládnou podle norem, nýbrž podle své libosti je překrucují, a to ještě podle toho, jak sami říkají, jak, prý, státní zájem vyžaduje."

Učitel národů však nachází také východisko, tak důležité pro velkou část současného světa:

"Musíme směřovat bez výhrady k tomu, aby se lidskému pokolení vrátila svoboda myšlenková, svoboda náboženská a svoboda občanská. Svoboda, tvrdím, je nejskvělejší statek, stvořený spolu s člověkem a od něho neodlučitelný. Uvedme tedy člověka, pokud možno, na svobodu!"

"Chtěl jsem jen burcovat k tužbě po plnější a pravdivější moudrosti a poukazoval jsem jen na to, čeho by se dalo dosíci, kdybychom se věci vážně chopili." /Tyto citáty byly rovněž použity v koncertním projektu *Vivat Comenius* s protagonisty Alfredem Strejčkem a Štěpánem Rakem; texty vydány v publikaci *Vivat Comenius* (eds.: Markéta Husková, Alfred Strejček)/

Význam odkazu J. A. Komenského v rezortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Ing. Eva Bartoňová

státní tajemnice - náměstkyně ministra školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Jan Amos Komenský - Comenius byl odedávna ozdoben přívlastkem "Učitel národů". Již toto celosvětové uznání nás zavazuje, abychom stále věnovali pozornost jeho aktuálnímu odkazu. Labyrint a světlo, jazyk (řeč) a srdce, smíření a všenáprava - to jsou ústřední pojmy jeho světa a jeho myšlení. Komenský se narodil v neznámém koutku střední Evropy, na samém jihovýchodním okraji staré České koruny, a zemřel v rušné západoevropské metropoli Amsterdamu. Chtěl žít ve své moravské vlasti, ale většinu života strávil v exilu na územích pod polskou, švédskou, anglickou, uherskou a nizozemskou svrchovaností. Toužil především po službě svému - českému - národu, avšak osud tomu chtěl, že byl nejprve uznán v dalekém zahraničí a že pak natrvalo vstoupil do dějin světové kultury.

Všestranné vzdělávání a výchova lidských srdcí byly pouhým prostředkem k dosažení cíle. Pochopil, že jazyk je nejen nositelem obsahu a formy, ale také mnohotvárně použitelným komunikačním nástrojem. Jazykové učebnice Janua linguarum reserata (Brána jazyků otevřená) a Orbis sensualium pictus (Svět v obrazech), které založily jeho mezinárodní pověst nedostižného pedagoga, neměly sloužit jen k snazšímu osvojení si cizích jazyků, ale také k porozumění a dorozumění mezi národy. K této základní ideji výchovy člověka a jeho celoživotního zdokonalování se soustředily i další spisy, které byly shromážděny v monumentálním souboru Opera didactica omnia (Veškeré didaktické spisy), jednom z pilířů světové pedagogické literatury.

○ odkaz Učitele národů, jak již bylo řečeno, pečuje řada jednotlivců, institucí a společností u nás i ve světě. Jednu z těchto institucí - Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze - řídí od r. 1991 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Zejména tato instituce navrhuje a realizuje zajímavé projekty, prostřednictvím kterých prezentujeme odkaz Komenského, a to nejen odkaz pedagogický.

○ Komenském se samozřejmě učí děti z učebnic, na vysokých školách jsou zakládány výukové programy věnující se Komenskému. Na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy založila prof. PhDr. Jaroslava Pešková, DrSc. doktorandské studium Filosofie výchovy, jeho součástí je filosofická komeniologie; na Univerzitě v Pardubicích je také vyučován předmět "filosofická komeniologie", a to dva semestry v bakalářském stupni, dva semestry v magisterském stupni. Komenský byl zařazen v Pardubicích i do doktorského studia na katedře filosofie. Problematika spjatá s Komenským je součástí bakalářských státních zkoušek.

V rámci mimoškolních aktivit Ministerstvo školství také finančně podporuje celostátní soutěž Komenský a my, určenou pro děti a mládež ze základních, středních a základních uměleckých škol.

Komenský se ocitl i na ministerských medailích, kterými jsou oceňováni nejlepší čeští a světoví pedagogové. V souvislosti s oslavami 400. výročí narození Komenského byla roku 1992 vydána společná

medaile Komenského pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a UNESCO, jejímž autorem je Zdeněk Kolářský. Uděluje ji každé tři roky generální tajemník UNESCO a ministr školství, mládeže a tělovýchovy České republiky významným zahraničním osobnostem a institucím v oblasti pedagogického výzkumu z celého světa. Osobně jsem se zúčastnila 48. mezinárodní konference UNESCO, která se konala v Ženevě v listopadu 2008 na téma Vzdělávání pro všechny: cesta budoucnosti[1]. Komenského medaili obdrželi odborníci ze zemí několika kontinentů: Argentina, Austrálie, Bangladéš, Egypt, Etiopie, Finsko, Kuwait, Mexiko, Nepál a Senegal. K tomu lze dodat, že zástupci - nositelé Komenského medailí - jsou vždy zváni ministerstvem do České republiky a navštěvují místa spojená s životem a dílem Komenského.

Medailér Zdeněk Kolářský je rovněž autorem druhé medaile Komenského, kterou Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy pravidelně uděluje významným českým pedagogům.

Současným zájmem ministerstva je také pomocí pedagogického odkazu Komenského posílit společenskou prestiž povolání pedagoga ve společnosti. A jaké jsou výsledky? V letošním roce Pedagogické muzeum J. A. Komenského a sekce legislativy a práva předložily k projednání materiál, který obsahuje návrh změny ustanovení § 4 zákona č. 245/2000 Sb., o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu. Každý rok si dne 28. března široká pedagogická veřejnost v České republice i v zahraničí připomíná výročí narození Komenského. Tento den však není zařazen mezi významné dny České republiky, které upravuje zákon č. 245/2000 Sb., a proto také není oficiálně jako Den učitelů připomínán v kalendářích. Zařazení 28. března mezi významné dny jako Den učitelů bude výrazem úcty k osobnosti a odkazu J. A. Komenského, který patří k nejvýznamnějším představitelům české a světové vzdělanosti, i k práci všech současných pedagogických pracovníků.

I když je od roku 1994 z rozhodnutí UNESCO 5. říjen Mezinárodním dnem učitelů, je z hlediska české historie a národních tradic žádoucí zavést odděleně národní Den učitelů, jako je tomu v řadě jiných zemí po celém světě. Touto formou popularizace odkazu J. A. Komenského bude posílena prestiž povolání pedagoga ve společnosti.

A co říci závěrem? V osobnosti J. A. Komenského se spojilo nadání pedagoga, filozofa, teologa, jazykovědce, kartografa, přírodovědce a společenského myslitele s historickým dosahem jeho učení až do současnosti. Byl to on, který jako první vytýčil požadavek rovného přístupu systematického vzdělávání pro všechny - pro bohaté i chudé, pro muže i ženy. Ministerstvo školství v rámci svých kompetencí chce nadále posilovat šíření odkazu Komenského různými formami. Díky výsledkům činnosti Pedagogického muzea, které spolupracuje s řadou obdobných institucí, díky kvalitním učitelům na základních, středních a vysokých školách, se nám to daří.

V mé pracovně visí portrét Komenského, jehož moudré oči v tichosti hodnotí naše snahy a pro mne je symbolem veškerého pedagogického úsilí...

Komenského pojetí člověka ve vztahu k celku světa

Doc. PhDr. Naděžda Pelcová, CSc.,

vedoucí Katedry občanské výchovy a filozofie Pedagogická fakulta UK Praha

Chceme-li se dobrat odpovědi na otázku, jaký je význam J. A. Komenského pro současný svět, pro nás dnes, musíme se obrátit nejen k pramenům, nýbrž i k interpretacím, jež na Komenského díle v průběhu let ulpěly. Neboť ony nám mohou pomoci porozumět tomu, proč Komenský dnes? Právě jimi se stal Komenský jakoby bohatším než ten původní, kterého četli v době, kdy sám žil. Současníci ho vnímali spíše jen jako pedagogického reformátora, jako autora významných jazykových učebnic, jako biskupa jednoty bratrské, někteří ze spolubratří dokonce jako panteistického heretika, jiní jako naivního nerealistického snílka, nebezpečného politického manipulátora, osvícenci ho viděli jako vyznavače starých metafyzických konceptů či šířitele revelací – apokalyptických vizí konce světa. My ho dnes vnímáme především jako významného evropského filosofa, jako myslitele celku. Jak došlo k této proměně? Tento obrat se v podstatě datuje od objevení Obecné porady o nápravě věcí lidských v polovině třicátých let 20. století (i když trvalo ještě několik desetiletí, než se dílo zpřístupnilo hlubšímu bádání). Čím to, že toto nedokončené dílo, byť obrovské, změnilo nejen hodnocení významu myšlení Komenského, ale také rozvinulo jakoby celý nový horizont vztahený k možnosti porozumění dnešnímu člověku a společnosti? Minulost zde ožila nikoli jako tezaurované, uzavřené vědění, ale ve smyslu živé tradice, tedy té minulosti, jež nám umožňuje porozumět vlastní přítomnosti.

Zkušenosti a poučení, jichž se evropskému člověku dostalo na konci novověku, dvě světové války, ekonomické krize a ekologické katastrofy, popření důstojnosti svobody člověka v totalitních režimech, krize vědy, vědotechnika a zbrojení podstatně změnilo optiku čtení a Komenského snahy o přivedení člověka k odpovědnosti za celek světa a to prostřednictvím výchovy se prizmatem nových zkušeností nejeví již tak naivní a zpátečnické, jako kdysi připadaly osvícencům, např. Pierru Baylovi na počátku novověku. Moderní lidstvo mezitím totiž přehodnotilo svůj vztah k představě lineárního pokroku dosahovaného především zvětšováním nadvlády člověka nad světem, přírodou, společností i sebou samým jak to hlásali Bacon a Descartes. Nové čtení Komenského s ohledem na celek jeho díla, pojetí Komenského jako svědka dobové krize, z níž se teprve rodila doba moderní, je zásluhou především české komeniologie reprezentované jmény Jana Patočky, Radima Palouše, Jaroslavy Peškové, Dagmar Čapkové ad. V jejich novém čtení, v novém hodnocení minulých řešení, odhlédnutím od omezení dobových konotací se ukazuje mnohé, co dosavadním perspektivám pohledu unikalo, a co pro nás, jež jsme svědky další z řady krizí, může být důležité.

Potvrzuje se hermeneutické pravidlo, že velké dílo se modifikuje každým novým čtením, koncentruje v sobě zkušenosti z událostí, kterými nové generace čtenářů prochází. Zájem dnešních filosofů, teologů a pedagogů o Komenského dílo a především Obecnou radu, jakoby potvrzoval slova "Velká kniha zůstane vždycky živá, roste a stárne zároveň s námi a nikdy nezemře. Čas ji oplodní a pozmění. Zatímco bezvýznamná díla jsou odsunuta do zákoutí historie a vytráť se." Nahlížíme-li na Komenského myšlení z kontextu vývoje, od prací didaktických k Obecné radě o nápravě věcí lidských, můžeme především říci, že jde o pohyb, oscilaci mezi dvěma základními nároky, dvěma imperativy, před nimiž stojí evropské lidstvo odedávna. Formulovali je staří mudrci již v 7. století př. n. l. Ten první připomíná Komenský ve Velké

didaktice, je to Pittakovo slavné "Gnóthi seauton." ("Poznej sebe sama.") , ten druhý prostupuje celou intencí Obecné porady, máme na mysli Periandrův výrok: "Meleta to pan." ("Pečuj o celek.")

V konceptu západního myšlení vzešlého z antiky je člověk pojímán jako bytost, k jejímuž bytí patří porozumění; to není samoúčelné, v nároku poznat sám sebe se skrývá touha poznat svět, vždyť já jako bytost světa v sobě podržuji jeho řád a zákony a prvním krůčkem k poznání světa je tedy vědomí sebe v horizontu světa. Staří to vyjadřovali analogií mezi makrokosmem a mikrokosmem, analogií mezi dvěma celky světem a člověkem, a to je motiv, na který svou "synkrisis" (poznáním z analogie) Komenský navazuje.

Přes nemožnost a neudržitelnost snahy prosadit tuto pradávnu metodu poznání v podmínkách nové doby, na počátku novověku, kdy zvítězily požadavky objektivní, všeobecné platnosti a praktické aplikovatelnosti poznatků, ukázal Komenský, jak důležité je uznat, že poznání člověka proměňuje, že ho nemůže nechat lhostejným, vede jeho volbu a umožňuje mu (a to je i vlastní smysl výchovy a vzdělanosti) rozlišit mezi podstatným a nepodstatným, mezi klíčovým a partikulárním. A to nikoli z hlediska individuálních přání, ale právě s ohledem na celek, ať už je tímto celkem svět, příroda, společnost, lidská kultura. Být celkem - člověkem, znamená obracet se k celkům, hledat je, pečovat o ně. Oproti Descartově pojetí poznávajícího člověka jako nezaujatého, objektivního pozorovatele staví Komenský zásadu, že jako lidé "jsme na jednom jevišti světa" a žádný z nás nemůže být pouhým divákem.

Jaké je pojetí člověka u Komenského?

Zprvu, v raných dílech jde o pojetí bytosti dílčí. V Labyrintu světa a ráji srdce, napsaném v nejtěžších dobách (1623) následujících po bitvě na Bílé hoře je člověk poutníkem na cestě životem, vystaveným neustálým pokušením mámení a bloudění. Zapletenost do světa, jinudost, a samosvojnost nepravého života z něj činí hračku v rukou obrátných manipulátorů a svůdců; jen oříseem, poznáním vlastní konečnosti a odevzdáním se do rukou božích je možná záchrana, v novoplatónském či augustinovském duchu Komenský radí utéci ze světa do ráje srdce, do vnitřního chrámu vlastní duše, v níž jedině člověk nalezne pravdu. Jak ale ukázal Jan Patočka ve studii Komenský a otevřená duše, nejde o rezignaci na aktivní život, ani o pouhý typicky metafyzicko-teologický výklad základní životní zkušenosti člověka. Už zde, v tzv. útěšných spisech (vedle Labyrintu je to ještě Hlubina bezpečnosti ad.) se rýsuje koncept tzv. otevřené duše, která smysl lidského života nevidí ve zmocňování se světa, ale v péči o něj.

Přes řadu životních traumat, jakoby navzdory vlastním životním zkušenostem je Komenského pojetí člověka veskrze optimistické, nadějně. V první kapitole Velké didaktiky je člověk určen jako poslední z tvorů (poslední nikoli významem, ale časově, tedy jako vrchol stvoření), nejskvostnější, nejdokonalejší a nejznamenitější, říká Komenský. Zde také uvedený Pittakův požadavek: "Poznej sebe sama.", jímž se začala a živila řecká filosofie, neznamená ani pouhou introspekci, jak by se mohlo zdát modernímu posluchači, ani egoistický nárok, že jedině, co stojí za to poznávat, jsem já sám; jde o požadavek nahlédnout do povahy vlastního lidského bytí, do jeho smyslu, jde o porozumění člověku v jeho celostnosti. Vznešenost lidské přirozenosti je podle Komenského dána účastí člověka na věčnosti; jen v něm je spojeno všechno, co mají ostatní tvorové jen zčásti: "bytí, život, smysly a rozum". Na rozdíl od svých současníků nechápe člověka jednostranně, buď jen jako myslící ego (Descartes), nebo jako pána přírody (Bacon), ani jen jako obraz Boží (křesťanská teologie), nýbrž univerzálně jako bytost nadanou rozumem, svobodnou vůlí a odhodláním k činům. Člověka neurčuje jen chápavý rozum, nýbrž také vůle, která věcmi proniká, (avšak měla by tak činit nikoli libovolně nebo svévolně, jak se často děje, ale dobře a rozumně) a schopnost pracovat.

Z výměru člověka odvozuje Komenský úkol výchovy: "...učit všechny, aby žili pamětliví této své důstojnosti a povýšenosti, a všemi prostředky se snažili dosáti této vznešenosti." Smyslem výchovy a vzdělání je pečovat o lidskost (důstojnost, svobodu rozhodování a vznešenost), jež jsou podle Komenského pojetí sice v základu člověku dány, je však potřeba je rozvíjet, pěstovat a pečovat o ně výchovou.

Na rozdíl reformačních teologů (např. Luthera) přesvědčených o hříšné přirozenosti člověka, zastával Komenský názor, že lidská přirozenost není nenapravitelně zkažena, je původně dobrá, vlivem hříchu byla jen porušena. Proto je výchova pro člověka nezbytná jako náprava tohoto porušení a jejím úkolem je učit všechny všemu všestranně ("omnes omnia omnino"), tedy přivést člověka k sobě samému.

Podle trojího výměru člověka: tvor rozumný (animal rationale), pán tvorstva a obraz boží (imago Dei) formuluje ve Velké didaktice tři cíle výchovy, jimiž jsou moudrost, mravnost a zbožnost. K tomu člověk od Boha obdržel tři nástroje: mysl, ruku a jazyk, mysl k tomu, aby věci chápal, ruku, aby je dobře spravoval a jazyk, aby věci správně nazýval. Výchova zde není, především, a nebo pouze přípravou na praktický život, jako je tomu v instrumentálních dobových podobách (např. u J. Locka), ale je výchovou k lidství.

Podle Komenského nejvyšší z tvorů musí mít nejvyšší cíl. "Neboť cokoli jsme a cokoli konáme, myslíme, mluvíme, strojíme, získáváme a držíme, není nic jiného než jakési stupňování; přičemž postupující dál a dále, vždy sice dostupujeme vyšších stupňů, avšak nejvyšší nenacházíme nikdy." Vědění o nejvyšším cíli a nemožnost ho dosáhnout patří k povaze a určení člověka. Jeho bytí se vyznačuje právě touto dvojznačností, v tom se Komenský myšlenkově přibližuje jednomu ze svých velkých současníků, Blaisi Pascalovi. S ním sdílí hlubokou víru v Boha i víru v člověka. Pro oba je člověk bytostí, v níž se spojuje malost a velikost, pochopitelnost a záhadnost, banálnost i výsostnost, vznešenost i ubohost.

Komenský nesouhlasí s Descartovým pojetím chladného analytického rozumu, který rozvrhuje svět podle jediného kritéria: *clare et distincte*. Komenského člověk má jasnou mysl, kterou "...chápe nejen věci blízké, nýbrž si přibližuje i vzdálené (ať místem nebo časem), k vysokým se povznáší; tajné vypátrává, skryté odkrývá, i věci nevypátratelné se snaží vypátrat; do té míry něčím nekonečným a neohraničitelným je naše mysl. Třeba bylo dáno člověku tisíc let, v nichž by se vždy něčemu přiučoval,... přece jen vždy bude míti kam směřovat, co se mu naskytne; lidská mysl je neskonale obsáhlá, že je v poznávání skoro bezednou hlubinou....; mysl nelze stanovit hranici ani na nebi, ani mimo nebe; tak nad nebese nebes jako pod propast propastí vystupuje a sestupuje; třeba byly tisíckrát větší, než jsou, přece je proniká neuvěřitelnou rychlostí."

Lidská mysl, schopná pojmut a proniknout celý svět, je ve světě a zároveň svět proniká a přesahuje (později to Komenský nazve *mundus possibilis* - svět možný, v mysli tak může být obsaženo i to, co ještě ne-jest; všechno to, co lze poznat, myslet, ale také si představit, chtít a vysnit). Člověk je bytostí, jež v sobě pojímá (v malém) všechny síly světa, pokud je v sobě udrží a rozvine, pokud to potenciálně dané nepromarní, pak mezi přírodou a člověkem, mezi stvořením a tvorbou, mezi mikro- a makro-kosmem zavládne harmonie. A to je cíl Komenského usilování, který se nejúplněji snažil vyjádřit právě v Obecné poradě o nápravě věcí lidských. Zatímco Velká didaktika začíná, jak jsme si ukázali, vymezením antropologických východisek, definicí člověka, vychází Obecná porada z reality skutečného života, z její kritiky. Komenský popisuje příklady krize lidského společenství, porušení tzv. "věcí lidských". V části Panegiesie čteme: "Místo moudrosti vládne nevědomost nebo sofistika, místo náboženství nevěra nebo pověra, místo společenského zřízení buď anarchie a zmatek nebo tyranie a utlačování." Lidská mysl je oslabena, nevědomí tápou a učení pochybují; člověk se hluboce odcizil světu i sám sobě, zvěčnil a zpředmětnil sebe i lidské vztahy, a jak říká Komenský "nevládneme my nad věcmi, nýbrž ony nás svírají jako v poutech". Jsou pokaženy projevy vůle a celá země je jakousi arénou zápasů. Jsou pokažena úsilí a snahy, neboť se redukují na pachtění za majetkem a rozkošemi. Už název díla nám říká, že k nápravě je potřeba "porady", náprava se nemůže dít shora jako reforma, nemůže se dít shůry, jako zázrak, vždyť podle Komenského Bůh jednou stvořil svět a stvořil ho dobrý, podruhé už to dělat nebude. Pokud svět, jeho harmonii narušil člověk - kazisvět, jenom on ji může zase do světa navrátit, nikdo to za něj neudělá. Vpravdě krizový scénář. A jak to má a může učinit?

Komenský vyzývá ke svolání porady o nápravě věcí lidských, jde ale o řešení nikoli konsenzem, pouhou dohodou, kompromisem, ústupky. K nápravě, tedy obnovení původní harmonie člověka a světa, může dojít jen společným úsilím o vzdělanost. Nemůže se dít v zástupnosti (moudří nemůžeme být

moudrostí cizí, naučením a nabífováním nějakých poznatků, ale jen svou vlastní), dnes bychom mohli říci, nikoli v zástupnosti, delegování, ale napříč žijícími generacemi lidstva je jediné náprava možná a musí ji učinit a o ni se přičinit každý z nás. Základ správného řádu co se týká člověka, vidí Komenský v tom, aby každý naplnil své možnosti (rozumnost, svobodnou vůli a schopnost konat), aby například ten, kdo je určen k vládě nad jinými, uměl rozumně ovládat především sám sebe, aby byl sám celkem, jednotou. Neutápěl se v partikulárních zájmech, nerozptyloval se v sobectví. Lidská bytost je bytostí celku. Skrze jednotlivosti míří k celku, který není jinak, než právě v těchto jednotlivostech. Jako člověk jsem nejen bytostí svět vnímající, ale především světu rozumějící. Jak zdůraznila Jaroslava Pešková v jedné ze svých komeniologických studií: "bez otevřené mysli pro smysl věcí, nemáme šanci cokoli skutečně spatřit v jeho souvislostech a vztazích".

Dnešní vědění se vyznačuje úzkou specializací, často právě na úkor celostnosti. V oblasti vzdělání je kladen důraz spíše na odbornou specializovanost (na získání příslušné praktické kvalifikace) než na široce založenou vzdělanost, za vědecké vědění je považováno jen to, co je objektivní, logicky dokazatelné, systematické, všeobecně sdílené a aplikovatelné v praxi. Naproti tomu Komenský nás přivádí k hlubokému, nekončícímu poznávání světa, zdůrazňuje sociální a morální odpovědnost člověka za stav světa. Svým důrazem na celek, na provázanost světa a člověka nás Komenský přivádí k tomu, vidět věci lidské v nejširších souvislostech. Jakoby ve svém učení už varoval před důsledky jednostranně zracionalizovaných podob lidského vědění a jednání, jež se prosadily v době moderní, jakoby předjímal nebezpečí dehumanizace v post-moderní společnosti, jakoby varoval před snahou řešit věci jen z hlediska okamžitého prospěchu či partikulárních zájmů. Svým dílem staví nás před otázku: A nejsou krize současné společnosti a současného lidstva důsledkem převahy právě těch partikulárních zájmů nad celkovostí?

J. A. Komenský a vzdělávací systém v Koreji

*Prof. Dr. Kim Kyuchin,
oddělení českých a slovenských studií, Univerzita Hankuk, Korea*

1. Úvod

Je mi velkou ctí, že dnes mohu proslavit přednášku o Komenském a korejském vzdělávacím systému na mezinárodní konferenci pořádané Senátem České republiky. Nejprve v ní podám informaci o našem systému vzdělání a jeho kořenech, poté přejdu k osobnosti J. A. Komenského a ke zkoumání jeho pedagogického a filozofického odkazu v Jižní Koreji.

Mnozí odborníci se domnívají, že za dnešním velkým ekonomickým a demokraticko-politickým úspěchem Koreje stojí vzdělání. Souhlasím s nimi. Pro lepší pochopení současné funkce vzdělání a jeho fungování si dovoluji připomenout svou osobní cestu ke vzdělání; můj případ může sloužit jako příklad toho, jak velkou roli při tom hraje společnost a rodina. V pěti letech jsem začal docházet do domu svého příbuzného na výuku čínských znaků - učil mě podle klasické knihy Tisíc znaků a Tongmongsonsup (První cvičení pro děti a mládež). Když mi bylo šest, nastoupil jsem do první třídy základní školy. Otec striktně trval na tom, abych se dál učil klasickou čínštinu a cvičil se v kaligrafii. Když jsem byl líný, byl jsem bit. Maminka mi naopak dávala ovoce a sladkosti, abych se učil usilovněji a aby dosáhla téhož po dobrém. V 5. třídě základní školy jsem byl silně podvyživený a musel jsem užívat teplé bylinkové léky a maminka mi je nosila každý den do školy, která byla od našeho domu vzdálena přes dva kilometry.

Když jsem skončil základní školu, měl jsem se připojit, stejně jako moji sourozenci, k rodinné práci na poli, ale můj starší bratr nechtěl pokračovat na vyšším stupni školy, a tak se mi naskytla příležitost studovat místo něj. V té době to bylo tak, že - stejně jako u vás - studoval z každého vesnického domu jen jeden syn. Na střední škole jsem se ale příliš neučil, rád jsem se rozptyloval a bavil. Maminka mi tehdy vynadala a řekla, ať si jdu do Ameriky jako jeden náš příbuzný. Bylo nás doma sedm dětí a byl jsem jediný ze všech, kdo vystudoval vysokou školu. Proto, abych vystudoval, museli maminka s tatínkem prodat skoro celé hospodářství. Více než desetičlenná rodina tak podporovala jediného syna a celá se mu obětovala.

Nejsem jediný, kdo by mohl ilustrovat obětavost rodičů, takových, které podporovala rodina, bylo v Koreji nepočítaně. I když se dnes tento stav poněkud změnil, mnozí rodiče se stále usklonnějí, aby jejich děti dostaly patřičné vzdělání. Kupříkladu prodají dům, aby dcera nebo syn mohli studovat v zahraničí, nebo se obrovsky zadluží. Dětství a mládí jsem strávil na vesnici v tradiční rodině. Rodiny tam posílaly své syny do sodangů, vesnických škol, aby se učili hanmun, klasickou čínštinu. Na druhé straně ve městech byly už v té době školky, kam mohly chodit čtyř- až pětileté děti, a od šesti docházely do základní školy. V Čechách existuje druhý stupeň střední školy a ten odpovídá tříletému programu korejské nižší a tříletému programu vyšší střední školy. Vyšší střední škola trvá tři roky a dělí se na humanitní a obchodní zaměření, ale pro vstup na vysokou školu připadá v úvahu pouze zaměření humanitní. V Koreji je dnes přes 430 vysokých škol, asi polovina z nich čtyřletých. Tento počet řadí naši zemi na jedno z předních míst ve světovém žebříčku v přepočtu na obyvatele. Asi 85 procent absolventů vyšší střední školy pak odchází na univerzitu. I toto je číslo srovnatelné s nejvyspělejšími zeměmi světa.

2. Systém vzdělávání v Jižní Koreji

2.1. Základní škola, nižší a vyšší střední škola

Podívejme se na systém korejského školství podrobněji.

Od základní školy až po vyšší střední jsou školy v Koreji spravované a řízené jedním veřejným vzdělávacím systémem. Mnoho rodičů sice posílá své děti do soukromých škol, ale jejich program nespadá pod jednotný systém vzdělávání. Co se týče základní školy, chodí do ní děti od 6 do 12 let a má formu šesti ročníků. (Systém v podstatě odpovídá Komenského Didactica magna, v níž rozdělil vzdělání do čtyř etap, kdy po mateřské škole navrhuje školní docházku dalších 6 let - další stupně jsou střední škola a od 18 let univerzita.) Žáci jsou většinou v jedné třídě a mají jednoho učitele, který je učí matematiku, základy věd, mateřský jazyk, společenské vědy, etiku a nejrůznější předměty. V současnosti je zavedena od třetího ročníku povinná angličtina, a tak jsou do škol přijímáni také zahraniční lektoři. Kromě tohoto povinného objemu výuky mohou mít žáci nejrůznější - obvykle jeden až dva - další předměty, např. klavír, výtvarnou výchovu, hodiny matematiky nebo angličtiny apod. Tyto učební předměty jsou ovšem placené a představují podstatný výdaj v rodinném rozpočtu.

Poté nastupují děti na tříletou nižší střední školu, kterou většina z nich dokončí v patnácti letech. Program střední školy v podstatě prohlubuje program školy základní, jeho jádro tvoří předměty jako korejština, angličtina, matematika, základy věd a nejrůznější výchovy, informatika, historie atd. Podstatný rozdíl od základní školy je v tom, že zatímco na základní škole učí žáky celý den jeden učitel stále v jedné třídě, na střední škole učitelé docházejí do specializovaných tříd, které jsou vybaveny příslušným zařízením. Většina středoškoláků z důvodu nedostatečných znalostí během řádné výuky navštěvuje ještě po škole soukromé kurzy, které znamenají další finanční zátěž pro jejich rodiny.

Vyšší střední škola trvá opět tři roky a na konci studia skládají žáci kontrolní zkoušky, které jsou zároveň vstupní zkouškou na univerzitu. Podobné předměty jako výchovy a další ztrácejí na významu a centrem studia se stává příprava na závěrečnou zkoušku, a tudíž i přijímací zkoušku na vysokou školu. Ta je dodnes velkou zátěží na psychiku studentů; každá škola sice může klást důraz na jiné obory, ale přípravě na velkou zkoušku se vyhnout nelze. Předměty, které tvoří její jádro, jsou korejština, angličtina a matematika, zbytek je různý. Po absolutoriu se studenti hlásí na nejrůznější státní a soukromé vysoké školy. Protože je však konkurence nesmírně tvrdá, jsou ke studiu na prestižní školy přijímáni pouze ti, kteří dosáhli vysokého počtu bodů. Věk absolventů středních škol je obvykle 18 let. Docházka na vyšší střední školu je nyní povinná. Připomeňme ještě, že podle statistiky OECD z roku 2005 se Jižní Korea s 97 procenty úspěšných absolventů vyšších středních škol umístila na prvním místě v celosvětovém měřítku, což svědčí i o úrovni korejského školství.

2.2. Systém korejského vysokého školství a jeho zvláštnosti

Pokud se studenti dostanou na vysokou školu, musí studenti mužského pohlaví počítat s tím, že jejich studium bude kvůli většinou dvouleté vojenské službě o dva roky delší. Když jsem studoval na vysoké škole já, byla vojenská služba tříletá. A tak chlapci sice vstupují na školu ve stejném věku jako dívky, nicméně končí jako starší. Stává se pak, že v jedné přednáškové místnosti sedí dohromady starší studenti s mladšími studenty.

Na první pohled není patrné, že by tu byly různé věkové skupiny; také ti, kteří se ke studiu vrací, téměř nejsou. Většina z nich se přihlásí ve stejném věku a ve stejném věku absolvuje. S jednou výjimkou: tou jsou ti, kteří skládají přijímací zkoušku opakovaně. Poprvé měli málo bodů a zkoušejí to další rok. To se týká většinou přijímacích zkoušek na prestižní vysoké školy, kde jsou požadavky na přijetí poměrně vysoké. A tak, když nejsou přijati poprvé, navštěvují rok soukromý hagwon a ještě studují. To ovšem opět výrazně zatíží rodinný rozpočet. Rodiče se často kvůli studiu svých dětí zadluží. Nicméně důvodem je nezlomná víra v budoucnost vzdělání jejich potomků.

Vstup do zaměstnání studentů se z výše uvedených důvodů liší. Chlapci stráví dva roky v armádě, a tak nastupují do zaměstnání poměrně pozdě, a dívky je se vstupem do zaměstnání předběhnou. Nicméně, a to hlavně kvůli vysokému procentu kvalifikovaných lidí, většina Korejců po ukončení školy opět studuje a pokračuje v tom do poměrně vysokého věku. Proto existuje mnoho případů, kdy absolventi nastupují do svého prvního zaměstnání dost pozdě. Většina absolventů však po ukončení školy a před vstupem do zaměstnání mívá brigádu (korejsky Arbeit). Je to běžná praxe všude na světě, tato místa bývají většinou v obchodních domech nebo v restauracích. Výdělek není velký, spíše jde o zkušenost a plat ve výši kapesného. Podívejme se ještě na zvláštnosti korejského vysokého školství. Řekli jsme, že na vysokou školu nastupuje 85 procent středoškoláků. Zmiňme také, že výše školného za rok bývá okolo 10 milionů wonů (10 tisíc dolarů), což je velmi podstatná částka, rovnající se zhruba polovině ročního výdělku čerstvého absolventa vysoké školy. I to by Komenský odsoudil, neboť razil myšlenku bezplatného vzdělání. Podobně smýšlel také korejský pedagog, rektor nejstarší korejské školy (univerzity) v Sosu sowon (Sosuseowon), která se nachází v mém venkovském městě, tam se učil můj prapradědeček a jeden z největších korejských vědců všech dob, Tchögje I Hwang (Toegy Yi Hwang) (1501-1570). Ten prosazoval myšlenku o právu na vzdělání pro všechny schopné a talentované studenty bez rozdílu společenského postavení a majetku. Sám tak ve své praxi přijal ke studiu syna obyčejného kováře.

Korejské vysoké školství je stejně jako například americké postaveno na kultivaci osobnosti zejména v humanitních vědách a v této oblasti dosahuje vysoké úrovně. V minulosti byla vysoká škola záležitostí malého počtu studentů, pocházejících z elity, nyní se státu jedná o to, aby vysoké vzdělání obdržel co nejvyšší počet či procento občanů, což je podle mého názoru nejvýraznější změna oproti dřívějšku. Z počtu vysokých škol je poměrně překvapivě 80 procent soukromých a školné se liší podle jejich kvality. Ale v každém případě znamená velkou finanční zátěž pro rodinu. Dnes je v Jižní Koreji příliš mnoho vysokých škol a lidský potenciál, který z nich vyjde, nemůže dostat odpovídající zaměstnání. Stává se z toho společenský problém. Předpokládám, že není daleko doba, kdy se počet absolventů středních a vysokých škol téměř vyrovná, tj. že se každý středoškolák zapíše na vysokou školu, což přinese společnosti další problémy. Proto by bylo třeba počet vysokoškoláků výrazně omezit a zaměřit se na kvalitu výuky. Reforma vysokého školství se tak momentálně stala naléhavou.

3. Zkoumání Komenského v Jižní Koreji a zájem o jeho pedagogické práce

V Jižní Koreji už byl představen Labyrint světa a ráj srdce a další Komenského díla, která zásadním způsobem ovlivnila českou a světovou pedagogiku. Cesta světla, Didactica magna a Pampadeia byly v Koreji dobře přijaty korejskými vzdělávacími institucemi i jednotlivými vědci. Tím se Komenský stal opravdovým učitelem národů nejen v západní Evropě, ale také v Koreji. V Koreji, stejně jako v Čechách, je vzdělání po staletí věnována tradičně velká pozornost a Komenský je zde zkoumán z nejrůznějších hledisek. Ovšem nejvíce vědců se zabývá jeho pedagogikou a teologií. Současní korejští komeniologové studovali většinou v USA nebo v Německu a teprve po návratu domů položili základ korejských komeniologických studií. Korejské povědomí o Komenském začalo se založením bohemistiky v olympijském roce 1988. Bohemistická studia se v Koreji začala rozvíjet v podstatě se založením katedry češtiny na HUFS v roce 1988. V letech 1988 a 1989 katedra češtiny každý rok vybrala 30 studentů a od roku 1990 přijímá ročně 40 studentů. V současné době studuje na této katedře přibližně 140 studentů. Tehdy začali profesori katedry českého jazyka Kwōn Čä-il (prof. Kwon, Jaeil), Kim Kju-džin a Kim In-čchon a čeští lektori, kteří jsou zároveň znalci literatury, spolu s českou literaturou, lingvistikou, kulturou, historií a dalšími vyučovanými předměty představovat také Komenského.

V Korejské republice existují v současnosti dvě instituce, v nichž je Komenský zkoumán: Korejsko-česká Komenského společnost (v původním korejském názvu jde o ústav, nicméně instituce se prezentuje pod anglickým názvem "society") a Korejský Komenského výzkumný ústav (prezentuje se pod názvem Comeniusinstitut). Obě instituce zkoumají a také vyučují Komenského teologii, humanistické myšlenky, filozofii a samozřejmě podstatu jeho pedagogických teorií. Profesor I Suk-čong z Kangnamské univerzity, já

a další jsme založili Korejsko-českou Komenského společnost v Koreji v roce 2003. Tato společnost pořádá každý rok na jaře jednu domácí a na podzim jednu zahraniční konferenci. V srpnu roku 2003 začaly přípravy na založení společnosti a hned na podzim se konal podzimní seminář (7. 11. 2003).

Korejský Komenského výzkumný ústav (Comeniusinstitut in Korea) byl založen na teologické univerzitě Čchongsin už v roce 2000. Pořádá jednou za dva roky vědecké konference, věnuje se ovšem i překladům Komenského děl a jejich zkoumání. V roce 2007 zde byla zahájena na Fakultě sociálních a vzdělávacích věd přednáška o Komenského pedagogických teoriích, v níž se Komenský představuje z nejrůznějších hledisek. Čong Il-ung, ředitel Korejského Komenského výzkumného ústavu a profesor univerzity Čchongsin, se Komenskému věnuje z mnohých hledisek a usilovně překládá jeho díla. Stejně tak profesorka Čchö učí na této škole v řádných i v postgraduálních kurzech a věnuje se zejména Komenského teorii výchovy.

Kromě těchto dvou institucí se o Komenském mohou dozvědět i studenti dalších vysokých škol, zejména pedagogických a teologických fakult, ovšem spíše sporadicky. Existuje speciální kurz v Täanské škole, který Komenskému a jeho teologii a výuce věnuje volitelnou přednášku. V Jižní Koreji však nyní vznikají o Komenském magisterské i doktorské práce, a není jich málo.

4. Závěr

V roce 1953, po korejské válce, se společně s rychle se rozvíjejícím průmyslem začala rozvíjet také struktura vzdělávání, a to rychlostí, kterou nelze srovnat s žádnou jinou zemí. Mnoho bylo učiněno pro to, aby se probudila a podpořila zvláště spoluúčast rodičů na vzdělání vlastních potomků, což bylo rozhodující pro další etapy. Od 80. let 20. století je módním trendem odjíždět na studia do zahraničí a ti, kteří absolvovali studium mimo Koreu, dosáhli v nejrůznějších oblastech světové úrovně. Příkladem může být hudba a další umělecké obory, z divadelních žánrů opera, která má dnes již přes 80 souborů. Bylo to ale díky tomu, že se studenti, kteří studovali na více než stovce hudebních fakult v Koreji a mnozí také v zahraničí, vrátili domů. Nejen opera, ale mnohé z dalších uměleckých oborů a sportovních odvětví se rozvíjely tímto způsobem.

Soutěživost dnešních korejských dětí ve vzdělání je bez hranic a bez skrupulí. Bylo by možná zapotřebí uvést některé Komenského vyučovací zásady do života i v Koreji. Určitě by zdejšímu školství neškodily teze, že látka má být převáděna do praxe, že žák má být současně i učitelem, a hlavně, že vyučování má být zábavné. Učit se od útlého mládí a memorovat do úmoru je totiž malým Korejcům vlastní. O Komenského filozofii celostního vzdělání se ale diskutuje a zkoumá se. Korejské vzdělání poznamenává jeho masovost a nadměrná soutěživost a tento fenomén se stal i hybným momentem pro založení a rozšíření Täanské školy.

Spíše než učení založené na křesťanství se zde akcentuje růst, sebekontrola žáků a utváření jejich individuality. Křesťanství je ale základem Komenského vzdělávacího systému. Pochopitelně se základní teze a principy přetvářejí v originální curriculum a individuální vzdělávání a existuje několik škol, které podobný přístup zastávají. Patří mezi ně např. univerzita pro ženy Seoul Women University nebo teologická univerzita Doksuri, které adaptují Komenského pojetí vyučování etiky a náboženství. Jižní Korea přijala ze všech východoasijských zemí křesťanství nejvřeleji, na rozdíl např. od sousedního Japonska. Když se podíváme na výše zmíněné, je třeba Komenského odkaz zkoumat aktivně i v rámci křesťanského vlivu. Do budoucna tedy učinit, aby velká filozofie vzdělání J. A. Komenského měla i široký vliv na praktické vzdělávání v Koreji.

Použitá literatura:

a) v korejštině:

Čöng Il-ung, Sim Čchang-söp, Čchö Čin-gjöng, Hwang Sang-čchöl, An Jöng-hjök, Kim Ki-suk, Sin Hjönkwang, Kwön Ho-dök, Kim Song-ä: *Sinhak, kidokkjojuk, Kchomeniusü* (Teologie, náboženská výchova a Komenský). *Tosöchchulpchan hakkjo*, 2006.

Comenius, J.A., Čöng Il-ung, překlad., *Pampaedia Allerziehung*, Söul, Grisim, 2003.

Korean-Czech Comenius Society, *Comenian Studies*, Seoul, 2007

Nju selpchü sönggjöng. Söul, Aga čchulpchansa 1995.

Kim Kju-džin: *Česká současná literatura Söul, Worin čchulpchasa* 2003.

Jöngmimunhak. Söul, Sinasa 2003.

b) ve světových jazycích:

Čapková, Dagmar, *Opera didactica omnia J. A. Komenského*, Praha Přerov, 2007.

Čiževský, Dimitrij, R. N. Porter, M. Rice (transl): *Comparative History of Slavic Literature*. Vanderbilt University Press 1971.

Hashemi, Michaela: *On Comenius approach to the Literary Theory*. Brno, 2004.

Komenský, Jan Ámos: *Labyrint světa a ráj srdce*, Praha, Odeon 1984.

<http://www.newadvent.org/cathen/04598b.htm>, www.blisty.cz/art/9555.html

<http://economy.hankooki.com/lpage/society/200909/e2009092818575693820.htm>

J. A. Komenský a Nizozemí

*J. E. JUDr. Jaroslav Horák
velvyslanec ČR v Nizozemsku*

Vážené dámy, vážení pánové, "Lidé vzdělaného národa jsou přívětiví k příchozím. Ochotně ukazují cestu těm, kdož ji neznají, k těm, kdož se k nim uchylují, projevují laskavost." Tímto citátem z řeči o vzdělávání ducha bych uvedl svůj příspěvek na téma Komenský a Nizozemí.

Jan Amos navštívil Nizozemí, tedy dnešní Nizozemsko, celkem třikrát. Strávil v něm posledních 14 let svého života. Když jsem byl požádán, abych přednesl svůj příspěvek na toto téma, přemýšlel jsem, co nového ještě říci o tomto našem nejslavnějším vyhnanci. Čím zaujmout vaši pozornost. Proto jsem se soustředil na dvě oblasti nebo dvě věci, které jsou pro vztah Komenského a Nizozemí typické. Tou první je jeho vztah k osudové mecenášské rodině de Geerů, a tou druhou jsou informace o Valonské kapli, čili místu posledního odpočinku Jana Amose. Při přípravě svého vystoupení jsem čerpal zejména z prací pana prof. Vladimíra Oberlanta, spolupracovníka muzea J. A. Komenského v Naardenu, a odborníka na slovo vzatého. Rovněž jsem čerpal z poutavé beletrie nazvané, Labyrint Srdce a Peklo světa kanadského spisovatele Jeana Bédarda.

Jan Amos Komenský, ve světě známější pod latinským názvem Comenius, si bezesporu zaslouží titul Galileo vzdělání, který mu dal francouzský filosof Jules Michelet. Současným jazykem bychom řekli, že Komenský nastartoval motor moderní pedagogiky. Z učitele přenesl pozornost na žáka a na jeho posvátném postavení důsledně trval. Skutečné vzdělání považoval za opak přesvědčování. Putoval z exilu do exilu, zakládal školy s jediným cílem, poskytnout vzdělání všem, dívkám, chlapcům, bohatým i chudým. A udělat všechno proto, aby uchoval jejich individuální i kolektivní svobodu. Komenský byl autorem obrovského díla. Za svého života vydal na 135 publikací, ale z větší části zůstalo jeho dílo neznámé a bohužel nepochopené. Jan Amos byl teolog, pedagog, humanistický filosof a spisovatel. Jedna z nejvýznamnějších postav české kultury. Však se v anketě o největšího Čecha umístil v první desítce.

Po bitvě na Bílé Hoře spolu s tisíci dalšími musel opustit rodnou vlast. Do své rodné země se nikdy na trvalo nevrátil, i když po tom nesmírně toužil. Dva roky před svou smrtí napsal: Celý můj život bylo putování, neměl jsem vlasti, trvale se měnil můj útulek, nikde a nikdy jsem neměl stálý domov. Naposled jsem byl 12 let hostem v hlavním městě Holandska, tržišti světa, kde jsem měl příležitost pozorovat lépe než jinde ve svém životě, jak mnoho je toho, co můžeme postrádat a věnovat se úvahám o jednom nezbytném. Zřejmě měl na mysli domov. V Nizozemsku nyní je Komenský ceněn především pro pedagogické a didaktické spisy. Je tam po něm pojmenováno 9 protestantských škol. Je doloženo, že za Komenského života měli o něj zájem i Američané, kteří v té době za mořem zakládali své první školy. Nabídli mu i místo rektora na Harvardské koleji.

Pobyt a činnost Jana Amose v Nizozemsku jsou spjatý s rodinou de Geerů, kteří jako nesmírně vlivní lidé měli zásluhu na tom, že Komenský získal ve světě široké uznání. Hlava rodu Ludvík de Geer pocházel z katolického Lutychu v dnešní Belgii. Jako člověk, který konvertoval k protestantství, ho však musel se svou rodinou opustit. Důvody emigrace byly náboženské, tedy stejné, jako u Komenského. Útočištěm Ludvíka de Geera se stalo město Dordrecht v severním Nizozemí. Rodinu de Geerů však proslavil nejstarší syn, Ludvík IV. de Geer, o kterém se zmínil už pan dr. Steiner. Byl to nesmírně nadaný mladý muž, který položil základy pro vybudování obrovského manufakturního a obchodního impéria. Stal se největším zbrojařem a

bankéřem své doby a získal nesmírné bohatství pro sebe a svou rodinu. Jeho válečné úvěry byly jednou z hnacích sil třicetileté války. Byl tak zámožný a vlivný, že mohl opatřit, cokoli bylo v době války zapotřebí. Zbraně, výstroj pro vojáky i výplaty pro ně. Za odměnu byl pak doporučován jako vhodný partner i spřáteleným králům a státům. Stýkal se s celou řadou evropských vlád, ale i s významnými obchodníky, vědci a filosofy, které ochraňoval svým vlivem a podporoval svými dary. Vedle Jana Amose Komenského se stal ochráncem i francouzského filosofa a matematika René Descarta.

Své rodiště musel Ludvík s rodiči opustit, když mu bylo už 9 let, takže si prožitek svého odchodu dobře pamatoval. Možná i proto měl pak v dospělosti pochopení pro nešťastníky, které postihl podobný osud. Svě sehrálo jistě i náboženství, kalvinismus, který hlásá morálku, pracovitost, přísnost k sobě i k druhým a čestnost. Ludvík IV. de Geer byl velmi pobožný, skromný člověk, jenž vždy zůstal věrný zásadám, které mu byly vštěpovány od dětství. Roku 1615 se s manželkou a 2 dětmi přistěhoval do Amsterdamu a ubytoval se v Domě s hlavami, Huis met de Hoofden. Ten byl majetkem rodiny až do poloviny 18. století. Posléze se kvůli konkurenci začal soustřeďovat na Švédsko. Založil tam továrny na mosaz a nechal postavit i dělnická sídliště, kde byly školy, nemocnice a obchody. Jeho zásluhou vznikl i Fond pro chudé. Ludvík pro svou podnikatelskou činnost potřeboval spolehlivé, nábožensky bezúhonné pracovníky. Musel je hledat po celé Evropě. A tak začal jeho zájem o Komenského. Roku 1641 pozval Ludvík de Geer Jana Amose do Holandska a nabídl mu svou přízeň. Už o pět let později odjíždí Komenský na jeho doporučení do Švédska ke královskému dvoru. Tuto zemi si vybal hlavně proto, že si myslel, že by Švédové nejvíce mohli přispět k osvobození Českých zemí od Habsburků. Což bylo jedno z jeho největších celoživotních přání. Tehdejší švédský kancléř Oxenstierna po něm žádal, aby vytvořil plán nové školské reformy. Komenskému bylo Ludvíkem i švédským kancléřem několikrát vytýkáno, že nepracuje dost rychle na učebnicích pro Švédsko a namísto toho se věnuje svým pansofickým pracím. Nakonec Komenský vypracované učebnice samozřejmě odevzdal. Ludvík de Geer sice žil dlouhá léta ve Švédsku, ale vždy si přál umřít v Nizozemí. Roku 1652 zemřel v Amsterdamu. Svým 13 dětem zanechal nesmírné dědictví. Komenský tehdy pobýval v Uhrách a uspořádal za Ludvíka pohřební slavnost, na které přednesl řeč o ctnostech tohoto vynikajícího muže, jehož si velice vážil a kterého nazýval velkoalmužníkem Evropy.

Kromě Ludvíka pomáhal Janu Amosovi i nejstarší syn Vavřinec de Geer. Na jeho náklady byla vydána čtyřdílná opera Didactica Omnia, kterou Komenský věnoval amsterdamské městské radě. Vyjádřil tak svůj obdiv nizozemské společnosti. A byl to právě Vavřinec, na jehož pozvání se Komenský rozhodl přijet do Nizozemí po tragédii v Lešnu, kdy zachránil jen holý život a přišel o rozsáhlou knihovnu a větišunu svých rukopisů. Polské Lešno považoval takřka za svůj druhý domov, vždyť v něm s přestávkami strávil 19 let. Vavřinec de Geer zemřel roku 1666 ve věku 52 let ve svém Domě s hlavami. Komenský byl v té době sám nemocný a nemohl se pohřbu zúčastnit. Vavřincova smrt na něj silně zapůsobila a svou soustrast vyjádřil v dopise jeho synovi Gerhardovi. Tento dopis je uchován v muzeu J. A. Komenského v Naardenu. Po Vavřincově smrti se vedení rodinného podniku a majetku ujal jeho mladší bratr Štěpán, avšak v 70. letech 17. století de Geerové ztrácejí svou ekonomickou pozici a rodina již není ochotna Komenského podporovat. Štěpán se proto rozhodl, že bude financovat Komenského a Jednotu bratrskou ze svého soukromého majetku.

Vraťme se, prosím, ještě na okamžik ke jménu Gerhard de Geer. Kromě Domu s hlavami mu patřilo i panství Berghausen v Naardenu. Byl buď jeho vlastníkem nebo spoluvlastníkem s predikantem naardenského francouzského Valonského kostela Jean Paul Grouwelsem. Ten byl spřízněný s mecenášskou rodinou de Geerů, ale byl i přítelem Komenského. V Naardenu bylo v té době mnoho francouzsky mluvících protestantů, uprchlíků z Francie a jižního Nizozemí. Komenský si ke konci života přál odejít z rušného hlavního města a v klidu na nějakém panství de Geerů dokončit své dílo. V té době bylo zvykem, že bohatí mecenáši si zvali na svá panství vynikající vědce a umělce, jako byl např. Rembrandt. Je tedy možné, že v Naardenu pobýval i Komenský. Snad i Grouwelse požádal, aby Naarden byl i místem jeho posledního odpočinku. Písemné důkazy pro to však neexistují. Jisté je jen to, že to byl právě Grouwels, kdo zaplatil 15 zlatých za pohřeb Komenského.

Bohužel hrob Jana Amose brzy po jeho smrti upadl v zapomnění, a nejen jeho hrob. Brána jazyků i Svět v obrazech byly stále vydávány, ale na autora se jaksi zapomnělo. Jestliže to platilo v 17. století, tím spíš ve století následujícím. Nanejvýš se vědělo, že autor byl odpadlík a kacír a jeho spisy, církví zakázané, se ničily. Nikdo si nevzpomněl ani na jeho sté narození, ani úmrtí. Až v roce 1788 se o Komenském objevila zmínka v díle Učené Čechy, které sepsal Jezuita Bohuslav Balbín. Teprve 19. století, osvícenství, oživilo zájem o osobu a dílo tohoto velkého filosofa. Čeští vědci a učitelé se začali zajímat i o místo jeho posledního odpočinku. Roku 1836 navštívil Naarden básník a archeolog Jan Erazim Vocol. "Památka slavného Amose jako by v Holandě zhasla." Postěžoval si nejspíš i proto, že Komenského hrob vůbec nenašel. Nikdo mu totiž neřekl, protože to nikdo nevěděl, že Komenský nebyl pohřben ve velkém kostele Sv. Víta, ale ve Valonském kostele v Koleserstraat.

O téměř 50 let později se přihlásil bývalý naardenský notář a místostarosta de Roeper, který z rejstříku hrobu zjistil, že Jan Amos byl pohřben v hrobě č. 8 ve Valonském kostelíku. Konkrétní snahu o pravdivé poznání hrobu vyvolal teprve článek zuřivého reportéra Egona Ervina Kische, který jako jeden z mála Naarden navštívil a odhalil nedůstojné uložení ostatků Jana Amose Komenského pod kobkou, která sloužila jako vazební samotka. Vysvětlím dále, proč ve Valonském kostele mohla být vazební samotka. Valonský kostel pochází z 2. poloviny 15. století. Byl součástí rozsáhlého kláštera mariánských sester. Poskytoval přístřešek skupině žen, které měly za cíl žít v duchu náboženské čistoty. Tento klášterní spolek het Maria-convent byl tak významný, že byl uváděn na mapách města skoro až do konce 16. století. Byl to největší stavební objekt ve městě. V současné době z něj v původních stěnách zbylo jen mauzoleum.

V době reformace se situace začala měnit. Roku 1579 byl klášter převeden městu Naarden. Stal se z něj městský sirotčinec. Žilo v něm hodně dětí, ještě v 17. století bylo přijímáno mnoho nových chovanců. Na počátku 19. století však už v něm bylo ubytováno jen 5 chlapců a 3 dívky. Od roku 1651 se kaple stala kostelem valonské církve, který byl propůjčen francouzským uprchlíkům. Nizozemské ministerstvo obrany převzalo celý objekt kláštera, resp. sirotčince, do své správy s cílem zřídit zde kasárna. Odtud také pochází název Sirotčí kasárna - Weeshuiskazerne. Vlastní kaple byla užívána jako skladiště, krejčovská dílna, textilní továrna, strážnice i vazební věznice. Náhrobní kameny v kapli byly odstraněny a kostel byl zcela k nepoznání. Vojenská správa skončila teprve v roce 1985.

V jubilejním roce 1892 v rámci oslav 300. výročí narození Komenského byla v Naardenu v podkroví radnice zorganizovaná malá stálá výstava o jeho životě a práci. Rovněž byla ve městě postavena mohyla, na níž byl nápis Jan Amos Komenský, učitel národů, rodem Moravan, jazykem Čech, povoláním bohoslovec. Vděčné potomstvo. Jeho odhalování byli přítomni mnozí Češi a Moravané.

Po vzniku samostatné Československé republiky roku 1918 sílily hlasy, aby se alespoň důstojně opravilo místo posledního odpočinku učitele národů. V Čechách panoval názor, že ostatky Komenského by měly být převezeny a pochovány v Praze na Vyšehradě, na Slavíně. Avšak tyto myšlenky narazily na odpor z holandské strany, kromě jiných i z pietních důvodů. Roku 1929 byl do Naardenu vyslán přední československý antropolog prof. dr. Jindřich Matějka. Holandská a československá strana se dohodly na průzkumu Valonského kostela a zvláště hrobu č. 8. Ostatky, o kterých se domnívaly, že by se mohlo jednat o Komenského, byly pietně složeny do dubové skříňky a uloženy do hrobu.

Otázku hrobu Komenského však bylo nutno řešit i po stránce politicko-právní. A tak proběhla několikaměsíční jednání mezi Nizozemským královstvím a Československou republikou, jež vyústila v podpis mezinárodní smlouvy dne 28. března 1933, podle které Československo převezme do nájmu Valonský kostel za symbolické nájemné 1 holandského guldenu a zavazuje se kostel opravit, adaptovat a udržovat v důstojném stavu. Kaple byla upravena jako mauzoleum. Rekonstrukce vnitřních prostor a kasárenského dvora probíhaly pod vedením Ladislava Machoně a Stanislava Sochora. Mauzoleum bylo slavnostně otevřeno veřejnosti 28. března 1935. V letech 1935 - 1937 proběhla závěrečná umělecká výzdoba, na které se podílely profesori pražské umělecko-průmyslové školy i řada dalších československých umělců. Veřejnosti bylo mauzoleum slavnostně předáno 8. května 1937.

Následující pohnutý vývoj v Komenského vlasti se samozřejmě odrazil i na památníku v Naardenu. V roce 1939 po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava nizozemská vláda smluvní ujednání zrušila. Bála se, že by smlouva mohla přejít na nástupnický fašistický slovenský štáb. Další komplikací byl únor 1948 a změna režimu, která vztahy mezi oběma stranami značně ochromila. I přesto však památník zůstal přístupný a ve městě byla umístěna i cenná socha Komenského od Vincence Makovského, která tam stojí dodnes. Pád totalitního režimu v roce 1989 umožnil prohloubení kontaktů a vzájemné spolupráce. Do budovy přilehlé k památníku se v roce 1992 v rámci oslav 400. výročí narození Komenského přestěhovalo Komenského muzeum. Comenius museum Naarden, provozované jeho nizozemskými příznivci.

Nový impuls pak přineslo rozhodnutí vlády České republiky z 21. dubna 2004, která se zavázala k financování a péči o památník. A konečně 1. prosince 2004 byla podepsána dohoda mezi Muzeem Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, městem Naarden a nadací Stichting Comenius Naarden, na jejímž základě je naardenské muzeum spolu s památníkem provozováno. Česká vláda poskytuje na roční provoz 80 000 EUR, nikoliv přímo, ale prostřednictvím muzea v Uherském Brodě. Smlouva se týká zajištění další činnosti muzea domu, který patří městu Naarden. To se zavazuje, že v této budově muzeum bude moci i nadále sídlit.

V současné době je muzeum řízeno a spravováno Nadací muzea Komenského, která sdružuje dobrovolné pracovníky. Tito se rekrutují z řad zájemců o dílo a osobnost Komenského. Od 24. května 2006 je v přízemí muzea umístěna stálá expozice Vivat Comenius s podtitulem Posel vzdělanosti, lidskosti a tolerance. Kromě ní byla 1. října letošního roku v 1. patře slavnostně otevřena i nová velice zajímavá výstava, nazvaná "Od Mariánského konventu k Muzeu Komenského", "Van Marian Convent tot Comenius Museum". Obsahuje obrazy a různé artefakty, které se týkají budovy samotné. Mezi muzeem, nadací i českým zastupitelským úřadem v Nizozemsku panují čilé kontakty. Velvyslanci se pravidelně účastní všech významných akcí, které se váží k osobě Jana Amose, zejména pak pietního aktu v den jeho narození 28. března.

Dámy a pánové, dovoluji mi, abych své povídání o mysliteli a neobyčejném člověku, jehož dílo má působnost do dneška, zakončil jeho moudrým citátem: "Mnozí lidé jsou jako slepí, jsou tupí a hloupí; přicházejí na svět a nevědí odkud, žijí v něm a nevědí proč, odcházejí z něho a nevědí kam. Odcházejí z něj, a nevědí jak." Jan Amos odešel, už je tomu 340 let, ale jeho odkaz, jeho myšlenky a jeho dílo nás bude provázet i po další generace. Děkuji za pozornost.

Nizozemí a J. A. Komenský

J. E. Jan Cornelis Henneman
velvyslanec Nizozemska v ČR

Vážení přítomní, pane senátore Jaromíre Jermáři, srdečně vám děkuji za pozvání na seminář a možnost zde promluvit o Janu Amosi Komenském. Čím mohu jako nizozemský diplomat doplnit veškeré vaše znalosti o Komenském? Požádali jste mě, abych promluvil o Nizozemsku a Komenském. Co v dnešní době uděláte s takovou otázkou? Podíváte se na internet. Co všechno jsem na internetu našel? Že se po Komenském jmenuje 9 základních a středních škol v Amsterdamu (vyjmenováno v holandštině). Po Komenském jsou pojmenovány ulice. Na Univerzitě v Groningenu je vyučován kurs manažerských dovedností, který se jmenuje Komenský. Že Comenius se také jmenuje sdružení studentů Pedagogické fakulty na Univerzitě v Amsterdamu. Že některé z těchto středních škol jsou křesťanské a Komenského vnímají jako patrona kvalitního vzdělání, kdy ve středu zájmu stojí žák a nikoli učební látka.

Pousmál jsem se, když jsem se dočetl, že v Amsterdamu je i stěhovací společnost s názvem Comenius. Nevím proč. Že existuje spolek Comenius. 17. dubna přednášel pro toto sdružení profesor Brinquist (?). Dr. Brinquist je profesorem v oboru mezinárodního a evropského práva, ale především přesvědčený Evropan. Když jsem byl velvyslancem ve Slovinsku, navštívil prof. Brinquist jako ministr zemědělství Ljublanu. Přednášel na téma Evropská unie a členství jednotlivých států. Hodnoty a důležitost Evropské unie popsal z perspektivy člověka, který zažil 2. světovou válku. Také v této přednášce o Komenském byla Evropa ústředním tématem. Jméno Jan Amos Komenský má v Nizozemsku také zednářské lože. Je zajímavé se dozvědět, že nizozemská nakladatelství a jiné organizace již několikrát získaly cenu Comenius Educational Media World. V tomto kontextu spojujeme Komenského s nejnovějšími učebními technikami, jako např. digitální učebnice. Četl jsem také, že se ve svém myšlení Komenský nechal mj. inspirovat a ovlivnit Erasmem. Vy víte, že se nedaleko této senátní budovy nachází muzeum Jana Amose Komenského. Ale věděli jste, že v Mostecké ulici nechali do svého domu Holanďané vyrobit mozaikové dveře, kde je na jedné straně obraz Erasma a na straně druhé Komenského?

Dámy a pánové, vidíte, že Komenský je v Nizozemsku přítomen i v současnosti. Na základních i středních školách, na univerzitách, v ulicích, ve městech, po celé zemi. V budově Komenského muzea v Naardenu je fotografie vašeho velvyslance v Nizozemsku a paní Horákové. Pan velvyslanec Horák krátce po svém příjezdu do Nizozemska navštívil Mauzoleum Jana Amose Komenského, stejně jako já minulý rok před svým odjezdem do Prahy. Účastnil jsem se také jeho znovuotevření před pár lety. Tam hráli také muziku Comenius Cantate nizozemské skladatelky Cecilie Andersen. Stále ještě doufám, že se tato skladba bude hrát i v České republice.

Toto znovu otevření bylo výjimečné. Jak už víte, a pan velvyslanec to už říkal, bylo mauzoleum inovováno v květnu 37. Mám z této události několik fotografií, na kterých jsou vyfoceny dívky v národních krojích. Jedna byla moje maminka. Pracovala na vašem velvyslanectví v Haagu. Děkuji za pozornost.

Komenský ve Švédsku

PhDr. Blanka Karlsson, Ph.D.

zakladatelka Vydavatelství "Blanka Pragensis Förlag" ve Švédsku

Komenský je ve Švédsku uložen ve švédských archivech, knihovnách a jeho odkaz ve Švédsku je nejvíce viditelný ve švédských překladech jeho děl a v pořádání komeniologických a jiných badatelských kongresů. Vliv Komenského myšlenek najdeme u jiných autorů ve švédské vědě, výtvarném umění a literatuře. V široké švédské veřejnosti i v řadách učitelů švédských škol je však jméno Komenského většinou neznámé, přestože např. švédská učitelka učí podle Komenského metod, neboť studovala učebnici švédského pedagoga (Fredrik Sandberg 1837-1906), který stavěl na Komenském, ale necitoval ho.

Švédsko v době života Komenského bylo zemí převážně agrární; dvě třetiny celkového hospodářství pokrývalo zemědělství. V roce 1611 se stal Gustav II. Adolf (1594-1632, vláda 1611-1632) švédským králem a Axel Oxenstierna (1583-1654) byl v roce 1612 jmenován říšským kancléřem. Gustav II. Adolf (viz obr 1) zakládal města (např. Göteborg), reformoval řízení státu, soudnictví a systém výchovy. V roce 1628, kdy Komenský opustil vlast, podal Gustav II. Adolf návrh říšské radě na válku proti Ferdinandovi II. (1578-1637), ale teprve v létě roku 1630 vstoupilo Švédsko do války vyloděním svých vojsk na pobřeží Pomořan, a to na základě finanční pomoci Francie, kardinála Richelieua (Armand du Plessis Richelieu 1585-1642). Dne 6. listopadu 1632 padl Gustav II. Adolf v bitvě u Lützen a ve Švédsku byla ustanovena vláda regentské rady (za nezletilou Kristinu) s Axelem Oxenstiernou v čele. V roce 1648 skončila třicetiletá válka vestfálským mírem mezi císařem, říšskými knížaty, Francií a Švédskem. To byl konec habsburských nároků na hegemonii ve střední Evropě a posílení Švédska, Francie a Braniborska. Ve švédských dějinách je doba v letech 1611-1718 označena jako stormaktstiden - velmocenská doba.

Během života Komenského se na švédském trůně vystřídal čtyři panovníci dynastie vasovců (od zakladatele dynastie jménem Gustav I. Eriksson Vasa (1496-1560), král 1523-1560): Gustav II. Adolf, jeho dcera Kristina (1626-1689, královna 1632-1654), bratranec Kristiny Karel X. Gustav (1622-1660, král 1654-1660), syn Karla X. Gustava Karel XI. (1655-1697, král 1660-1697).

Vztah Komenského ve Švédsku, které bylo za třicetileté války ve válečném stavu s Habsburky, se projevil v několika ohledech: politicky, nábožensky, kulturně. Z hlediska politického stál Komenský na švédské straně, jakožto odpůrce Habsburků a jeho sympatie k protestantskému Švédsku byly vedeny nadějemi na vítězství Švédska nad Habsburky. Švédsko, které se právě stalo velmocí a potřebovalo reformu vzdělání, si ho přálo jakožto pedagoga, ale Komenský chtěl ve Švédsku rozvíjet dál své pansofické a všenápravné myšlenky. Pedagogické schopnosti byly ve Švédsku známy, takže se Komenský ocitl ve vztahu ke Švédsku již ve 30. letech na základě švédského zájmu o jeho služby pro švédské školství. Královna Kristina se naučila latinsky od svého učitele Matthiae (Johannes Matthiae Gothus 1592-1670...Stejná životní data jako měl Komenský), který ji učil podle Komenského učebnice. Náboženské hledisko se promítlo ve vztahu Komenského-Švédsko v osobních kontaktech i konfliktech. Ve Švédsku byly dvě skupiny - ortodoxně lutheránská (k níž patřil Oxenstierna a která neměla pochopení pro Komenského pansofii) a skupina protestantsko-unionistická (k níž patřil Louis De Geer starší (1587-1652) a která usilovala o sjednocení lutheránů a reformovaných). Švédové viděli Komenského jakožto husitu, nikoliv kalvinistu, a proto i biskupové souhlasili s jeho pozváním do Švédska v roce 1638, což bylo mj. v souvislosti s povoláváním učených mužů do Švédska - slovy dnešních švédských historiků - intelligensimport - dovoz inteligence.

V roce 1638 Komenský odmítl pozvání Švédska s tím, že se necítil zralý na úkol reformování švédských škol. Obával se navíc švédské závisti a nechuti ke spolupráci s cizincem a byl vázán úkoly v Anglii. Teprve poté, co anglické politické události znemožnily uskutečnění jeho pansofických plánů v Anglii, se rozhodl pro Švédsko, do něhož vkládal naděje na osvobození své vlasti od habsburské nadvlády a odmítl ostatní nabídky, které dostal: z Francie od kardinála Richelieua, který chtěl v Paříži založit pansofickou kolej, z amerického města Harvard - nabídka místa ředitele školy a z Polska od šlechty, aby tam působil jako pedagog. Louis De Geer starší představoval spojkou mezi Komenským a Švédskem, protože byl švédským kancléřem Oxenstiernou požádán, aby pozval Komenského do Švédska. De Geer byl potom konkrétním zaměstnavatelem a platil i biskupy a kněze Jednoty Bratrské v Lešně. Rodina De Geer Komenského podporovala až do konce života.

Komenský přijel v srpnu 1642 do švédského Norrköpingu, kde měl Louis De Geer své hlavní sídlo. Cesta do Švédska vedla z Anglie přes Nizozemí a Německo. Komenský se ve Švédsku setkal s královnou Kristinou, Matthiae, Oxenstiernou a Johannem Skytte (1577-1645), který byl učitelem korunního prince (pozdějšího krále Gustava II. Adolfa) a dalších královských dětí. V dějinách švédské pedagogiky má prvenství jakožto autor první didaktické práce, kterou vydal v roce 1604. Byla to příručka výchovy šlechtice Een kort Vnderwijsning Vthi Hwad Konster och Dygder Een Fursteligh Person skall sigh öfwe och bruke... (Krátké vyučování, podle kterého se má šlechtická osoba cvičit a používat umění a ctnosti...). Skytte byl v roce 1622 jmenován univerzitním kancléřem v Uppsale, kde založil profesuru oboru řečnictví a státnictví - tzv. Skytteanskou profesuru.

V letech 1642-1648 pracoval Komenský pro Švédsko, aby na přání švédského zaměstnavatele provedl reformaci švédského školství a napsal učebnice pro švédské školy. Oxenstierna mu určil město Elbing v dnešním Polsku, které tehdy patřilo Švédsku. Z Lešna sem Komenský přestěhoval rodinu: manželku Dorotu, patnáctiletou dceru Dorotku Kristinu a čtrnáctiletou dceru Alžbětu. V době elbingského pobytu se mu v roce 1643 narodila třetí dcera Zuzanka, v roce 1646 syn Daniel a v roce 1648 zemřela manželka Dorota. V Elbingu panovala tolerance mezi lutherány a kalvíny. Komenský dostal práci na tamním gymnaziu a pomocníky k psaní učebnic. Byli to mj. George Vechner, Daniel Nigrinus, Daniel Petreus a Petr Figulus. Konšelé města, např. radní J. Coy mu vycházeli všemožně vstříc. Komenský se zde setkal s krajany: byli to městský písař J. Laurin a rektor elbingského gymnazia Michal Myllius. Komenský měl k práci ideální podmínky a přece byly narušeny mnoha vnějším okolnostmi, např. polemikou se slezským lutheránem B. Nigrinem, s V. Magni a účastí Komenského na sjezdu v Toruni. Bartoloměj Nigrinus přešel na katolické vyznání, Valerianus Magnus byl kapucín, jehož katolická polemika přivedla Komenského k odpovědi vydané knižně pod autorským pseudonymem Ulrico de Neufeld. Účast Komenského na ekumenickém kolokviu v Toruni v roce 1645, které mělo vést ke smíření církví, byla důvodem ke konfliktu s ortodoxně zaměřeným Oxenstiernou. Komenský měl navíc dalekosáhlé plány na rozsáhlé pansofické dílo, ale Louis De Geer si ustanovil podmínku, aby Komenský odložil pansofické práce a soustředil se na psaní učebnic. Komenský byl ovšem přesvědčen, že učebnice jsou vázány na dopracování pansofické teorie a jsou součástí pansofického celku. K pansofické práci byl povzbuzován i zvenčí, např. v dopisech z Anglie od Samuela Hartliba, takže napsal náčrt pansofie a vydal tiskem v Gdaňsku v roce 1643 pod titulem *Pansophiae diatyposis*.

Tento exemplář byl podle dnešních komeniologů zachován v Polsku jako jeden jediný na světě, ale v roce 1992 jsem našla ještě jeden takový (viz obr 2) mezi 35.000 tituly Finspogských sbírek, vzniklých z původní osobní knihovny L. De Geera staršího, dnes ve fondech Norrköpingské městské knihovny, který tam byl v katalogu jakožto anonymní dílo bez udání autora. V době vydání *Pansophiae diatyposis* již Komenský uskutečňoval onen pansofický projekt, který nazval *De rerum humanarum emendatione consultatio catholica* - Obecná porada o nápravě věcí lidských - a pracoval na něm až do konce svého života. V Elbingu dokončil první díl pod titulem *Excitatorium universale*, později přejmenovaný na *Panegersii*.

V roce 1992 jsem našla ve Finspogských sbírkách ještě dva anonymy (viz obr 2): *Angelus pacis*:

vydání z roku 1667 a latinský rukopis předmluvy k Obecné poradě, který byl pod titulem *De Rerum humanarum Emendatione CONSULTATIO CATHOLICA...* zařazen v katalogu v odd. Politika-všeobecná. Rukopis má 22 stran, sešitých bez paginace, formátu A5. Obsahem rukopisu je předmluva *Europae lumina* a dedikace třem královstvím. Tomuto nálezu jsem dala název Finspoungský rukopis a po prvních šesti vydaných studiích od r. 1993 jsem v roce 2000 vydala knižní kritické vydání (viz obr 4), obsahující komentáře s poznámkami, faksimile, latinský opis a český překlad).

Styk Komenského se Švédskem z Elbingu byl uskutečňován buď přímo cestováním samotného Komenského do Švédska, kam byl povolán např. v roce 1646, aby se před kancléřem Oxenstiernou zodpovídal z účasti na sněmu v Toruni, anebo nepřímo cestami Petra Figula do Švédska, či Jana Wolzogena, De Geerova sekretáře do Elbingu. Další kontakty vedly cestou korespondence. Latinské dopisy Komenského si De Geer nechával překládat do francouzštiny. Tyto překlady, pravděpodobně od Wolzogena, jsou spolu s latinskými originály zachované např. v Královské knihovně ve Stockholmu. Královna Kristina nabídla Komenskému již v roce 1646, aby spěchal s všemoudrostí a přestěhoval se do Švédska. Stejnou nabídku od ní dostal i v roce 1649, ale to již byl zpátky v Lešně.

Komenský splnil svůj závazek vůči Švédsku a na soustavu školského vzdělání vypracoval učebnici *Janua linguarum*, a to v druhé redakci. V Elbingu nastínil nejkomplexnější plán soustavy učebnic, který však vypracoval jen částečně. Nejvýznamnější teoretický spis z doby, kdy pracoval na reformě švédského školství, je *Linguarum Methodus novissima* (Nejnovější metoda jazyků), dokončen 1646 a vydán v Lešně v roce 1648. Ve Finspoungských sbírkách je zachován vzácný exemplář *Lingvarum Methodus novissima* bez udání místa a data vydání, ale s osmnáctistránkovou dedikací L. de Geerovi, která je datována v Elbingu v roce 1648.

Kontakt Komenského se Švédskem však neskončil v roce 1648, ale pokračoval dál. Oxenstierna slíbil Komenskému, že česká věc nebude opuštěna, avšak jeho příkaz k prosazování restituce svobod českých zemí přišel na jednání pozdě až po napsání mírových smluv. Vyslanci královny Kristiny přišli totiž na mírová jednání dříve než vyslanci Oxenstiernovi. Komenský napsal Oxenstiernovi kritický dopis, za který se později omluvil, když pochopil pravdu v nedorozumění. V pozdějších obdobích svého života v Lešně a v Uhrách se Komenský dostal do kontaktu se Švédskem na základě politických událostí. Po nástupu Karla X. Gustava na trůn napsal v roce 1655 oslavný spis *Panegyricus Carolo Gustavo*, kterým vítal nového krále jakožto obhájce svobod pro obyvatele Polska.

Vliv Komenského ve Švédsku se projevoval v době jeho života zejména v oblasti náboženské, pedagogické, politické a kulturní. V oblasti náboženské, ale i pedagogické, se jednalo o myšlenky Jednoty bratrské, mj. o ideje všeobecného humanismu, které ovlivnily biskupa J. Matthiae, jenž propagoval smír bojujících církví. V roce 1644 vydal Matthiae církevní stanovy *Idea boni ordinis*, které převzal z bratrského řádu *De bonis unitatio*, ale vycházel i z německých církevních řádů, např. z církevního řádu pro město Württemberg z roku 1593. Švédské církevní a školní řády se v té době prolínaly, neboť ve švédské reformaci stát ovládl církev a církev ovládla školy. Takový církevní řád tedy obsahoval i školní otázky či dokonce stanovy vyučování křesťanské mládeže. V roce 1649 vyšel švédský školní řád *Ratio Informandi in Scholis Trivialibus*, který se považuje za mistrovské pedagogické dílo a platil ve švédských školách až do poloviny 19. století, neboť další řády nepřinášely převratné změny. Pozvání Komenského do Švédska souviselo i s tímto řádem, avšak po konfliktu s Oxenstiernou po kongrese v Toruni nebylo vítané uvádět tam Komenského jméno. Žádná z Komenského učebnic není v textu tohoto školního řádu uvedena v doporučené literatuře. O vlivu Komenského na školní řád 1649 jsou mezi švédskými badateli neshodné názory. Někteří z nich (např. G. Brandell 1931 a J. Landquist 1965) odmítají vliv Komenského nebo se o něm vůbec nezmiňují a dávají autorství švédskému biskupovi Larsovi Stigzeliovi (1598-1676), který byl skutečně v roce 1640 pověřen jeho vypracováním, jehož návrh odevzdal v roce 1641. Jiní švédští badatelé (např. F. Lundgren 1902, W. Sjöstrand 1958) tvrdí, že základní principy a mnoho metodického v textu školního řádu připomínají učení Komenského. Vliv Komenského na školní řád je dalšími švédskými

badateli (R.Nilsson 1958, T. Kroksmark 1985) vysvětlován přes J. Matthiae, který provedl konečné vypracování textu školního řádu na základě bratrských stanov. Po přečtení celého textu Školního řádu 1649 vidíme Komenského jasně v kompozici textu působícího dojmem metodiky v systematickém uspořádání jednotlivých okruhů (Trojiny, Zkoušení, Učebnice...) a v logice předkládaných výkladů, což je možné pozorovat jako stejné i v 10. kapitole Lingvarum Methodus novissima, jejíž rukopis Komenský odevzdal již v roce 1646 ve Stockholmu.

V oblasti politické a filosofické působil Komenský silou své osobnosti i poté, co skončila jeho práce pro Švédsko. V roce 1651 navštívil Komenského v Blatném potoku švédský diplomat Bengt Skytte (1614-1683), syn Johanna Skytte a přítel švédského básníka Georga Stiernhielma (1598-1672), otce švédské klasické poezie, který v mládí studoval stejně jako Komenský u profesora Alsteda. Skytte byl oficiálně na soukromých cestách, ale ve skutečnosti se jednalo o diplomatický úkol - zorganizovat protipolskou koalici Švédska, Sedmihradska, rumunských knížat, kozáků a Turků, kde hrála svou roli politická svatba Zikmunda Rákocziho a princezny Henrietty Falcké. V den svých 60. narozenin byl Komenský jejich oddávajícím knězem. Viděl v tomto manželském spojení naději k osvobození českého národa, Švédové pak spojení dvou států proti Antikristovi. Komeniánský okruh vizionářů dával v té době švédské straně naději. Bengt Skytte byl ovlivněn Komenského pansofií, když později plánoval projekt založení světové univerzity Sophopolis. Po návratu do Švédska se dostal do pansofického dialogu se svým přítelem Stiernhielmem. Nejprve však měl jiné problémy, když byl obžalován v souvislosti s Messenioým procesem. V té době bylo Švédsko v abdikáční krizi, kdy královna Kristina stáhla zpět zamýšlenou abdikaci a proces s prof. Messeniem se týkal jeho pamfletu, povzbuzujícího Karla Gustava, aby vzal situaci do svých rukou. Skytte byl postaven před soud a jeho zahraniční kontakty byly použity jako argument proti němu. Po nástupu Karla X. Gustava na trůn byl rehabilitován.

V oblasti filosofické zapůsobil Komenský na německého profesora Menia (Friedrich Menius 1593 nebo 1594 - 1659), který napsal knihu Consensus Hermetico-Mosaicus (traktát o hermetické fyzice) pod vlivem Komenského pansofie, dostal se za to před soud a přišel o místo profesora v Dorpatu. V dějinách švédské lexikografie se uplatnil vliv Komenského prostřednictvím švédského překladu Dveří jazyků, kde se rejstřík švédských slov považuje za první abecední vypracování slovní zásoby ve švédštině, jež mj. ukázalo bohatost švédského jazyka a dalo podnět k napsání slovníků.

V literatuře se projevil vliv Komenského pansofie v díle zmíněného Georga Stiernhielma, který rozvinul přírodní filozofii s pansofií. Jeho popisy přírody vycházejí ze tří sil - materie, světla a rozumu. Vesmír viděl jako duchovní skutečnost božského základu. Jeho životní moudrost je postavena na stoicismu. Stiernhielm je prvním švédským humanistou a první v řadě myslitelů a básníků, kteří hledali spojení víry a vědy, náboženství a filozofie, antiky a křesťanství. Jako takový stál ve své době v izolaci a nepochopen, stejně jako Komenský, pro kterého bylo všechno součástí celku.

Ve švédském výtvarném umění se projevil vliv Komenského prostřednictvím Orbisu. Výtvarní umělci byli Orbisem inspirováni i ve vlastní umělecké tvorbě, zejména na přechodu 19. a 20. století.

Komenský měl ve Švédsku vliv i na českou emigraci pozdějších generací. Tak například ve Švédsku v době druhé světové války žili a působili Češi, kteří psali o Komenském a jejich osudy se spojily v odbojové činnosti, za kterou byli v neutrálním Švédsku byli postaveni před soud. Jeden z nich, Josef Paul Hodin (1905-1995) se v roce 1943 pokoušel o založení Komenského institutu ve Švédsku. Zůstalo jen u návrhů, které jsou uloženy v archivu Královské knihovny.

Švédské překlady Komenského děl dokumentují jeho vliv ve švédské společnosti, zejména v dějinách švédské pedagogiky.

Janua se ve Švédsku používala již v roce 1634. V roce 1636 ji vydal stockholmský tiskař Heinrich

Kayser, potom ještě v roce 1638 a v roce 1640, kdy byla poprvé přeložena do švédštiny pod titulem *Vplåste Gyllene Tungomåls Dör*. Jeden takový exemplář je např. zachován v zámecké knihovně zámku Skoklosters slott. Překladatel Schroderus Ericus Johannis zvaný Upsaliensis (cca 1608-1639) přeložil i slovník a index. Vypracoval slovníky v několika jazycích, které se považují za první vědecké studie o tvoření slov a za první kompletní přehled švédské slovní zásoby ve švédské jazykovědě. Tento Schroderus je jeden ze dvou stejného jména - Schroderus Ericus - a badatelé obvykle nepíší jejich další jména a přízviska, takže je nebezpečí jejich záměny. Druhý Schroderus Ericus je Benedicti zvaný Nycopensis (cca 1575-1647), bratr Johana Skytte. Kayser vydával Januu dále, např. v letech 1641, 1642, 1643, 1647. Z Dorpatu roku 1648 je vydání Gezeliovo (Johannes Gezelius 1615-1690). V současné švédské odborné literatuře se používá název v moderní švédštině *Den öppnade gyllene dörren till språken*.

Informatorium školy mateřské bylo ve Švédsku přeloženo celkem čtyřikrát a vyšlo tiskem více než šestkrát. První překlad pod titulem *Informatorium maternum eller Moder-schola* vyšel v roce 1642 ve Stockholmu. Překladatel Schroderus Ericus Benedicti Nycopensis. Druhý překlad v roce 1868 od titulem *Moderskolan (Informatorium maternum) En anvisning för kristliga föräldrar och barnavårdare*. Překladatel, zde na začátku jmenovaný, Fredrik Sandberg (1837-1906) vyšel z Komenského didaktických zásad, které pak předával dál ve svých učebnicích pro budoucí učitele. Třetí překlad pořídil Rudolf Hall (1876-1950) v roce 1913 pod titulem *Modersskolan eller om barnens omvårdnad och fostran under de sex första levnadsåren*. V roce 1916 a 1932 vyšel znovu Schroderův překlad a v roce 1989 vydal Tomas Kroksmark *Moderskolan*, kde vyšel z Hallova překladu a zmodernizoval jazyk. Informatorium je ve švédštině nejvíce zachováno v pedagogických knihovnách a do švédské odborné literatury vstoupilo pod názvem *Moderskolan-Mateřská škola*.

Orbis pictus byl poprvé přeložen v roce 1680 pod titulem *Sinnesvärlden i bilder*, tiskem v Åbo, avšak tento exemplář se nezachoval. Druhé vydání se uskutečnilo hned v roce 1682 a brzo poté dalších devět vydání až do roku 1796, např. v roce 1683 švédsky v Rize, v roce 1684, 1689, 1698 vydání u Gezelia v Åbo, dnes zachováno např. v Uppsale. Vydání z roku 1775 je tzv. Vylepšené (latinsky, švédsky, francouzsky), vydáno u Anderse Jacobssona Nordströma, dnes zachované např. ve Stockholmu a v univerzitní knihovně v Umeå, kde patří do sbírky rarit. V dalším století následovala řada dalších vydání švédských *Orbisů*, např. v roce 1824, kdy vyšel *Orbis* ve Stockholmu, přeložil J. H. Meynier ze čtvrtého vydání vedle švédštiny i francouzsky za účelem cvičení švédských žáků ve francouzštině (vyd. u J. Hörberga, nakl. A. Wiborg, dnes zachovaný v Královské knihovně ve Stockholmu). Ve Státní pedagogicko-psychologické knihovně, která je dnes součástí Stockholmské univerzitní knihovny je zachován *Orbis* z r. 1825 (švédsky, německy, latinsky, francouzsky), vyd. ve Stockholmu u E. Normana. V roce 1838 a 1840 vyšel *Ny (Nový) Orbis pictus* (švédsky, francouzsky, latinky), zachován v Uppsale. V roce 1867 ve Stockholmu pod titulem *Nyaste (nejnovější) Orbis pictus*, Na zámku Skokloster použili v roce 1997 svůj *Orbis* (dvě norimberská vydání - latinsky-německy- z let 1678, 1688) na snímek, který reprezentoval zámeckou knihovnu v tisku. V roce 2006 vyšel nový švédský překlad *Orbisu* (latina-stará švédština-moderní švédština), který pořídil Gottfried Grunewald (1913-), a to ve vydání faksimile německo-švédského překladu z r. 1682.

Didactica magna byla poprvé přeložena v roce 1892 a vyšla v Göteborgu pod švédským titulem *Stora undervisningsläran*. Překladatel Otto Salomon (1849-1907) potřeboval odbornou literaturu pro svou průkopnickou činnost založení náaského semináře u Göteborgu pro vzdělávání učitelů, takže přeložil Velkou didaktiku a učil i psal podle Komenského zásad. Druhý překlad vydal zde již jmenovaný Hall v roce 1916 ve Stockholmu, třetí zde již jmenovaný Kroksmark v roce 1989 v Göteborgu a ještě jednou v r. 1999 v Lundu. Kroksmarkova vydání jsou ve Švédsku rozšířena nejvíce, zejména v univerzitních knihovnách.

Komenského dílo *Continuatio admonitionis fraternae et temporando charitate zelo* (Pokračování bratrského napomenutí o mírnění horlivosti laskavostí) vyšlo ve Stockholmu v roce 1975 pod titulem *Comenius självbiografi. Comenius about himself*, a to anglicky, švédsky a latinsky. Současný švédský profesor Jan-Olof-Tjäder přeložil text do švédštiny. Podnět k edici obohacené tištěnými prameny korespondence mezi Komenským a De Geerem, dala Milada Blekastad.

V roce 1995 vyšel v Uppsale švédský překlad Pampédie - Pampedia, del IV. av De rerum humanarum emendatione consultatio catholica. Allmän överläggning om de mänskliga tingens förbättring. Překladatel Gottfried Grunewald.

V roce 2007 vyšel ve Stockholmu Grunewaldův švédský překlad Labyrintu pod titulem Världens labyrint och hjärtats paradis.

Vliv Komenského se ve Švédsku projevil a projevuje na badatelských kongresech a oslavách Komenského, zejména v roce 1892 a 1992. V roce 1892 švédská kulturní a vědecká obec zorganizovala oslavy a veřejné přednášky ve Stockholmu, v Göteborgu a v Malmö. Tak např. ve Stockholmu se zúčastnili oslav přední představitelé městské smetánky (Carl Snoilsky), ale i představitelé státu. O Komenském bylo řečeno mnoho krásných slov a ocenění. Snoilsky (1841-1903) má své pevné místo v dějinách švédské literatury jakožto významný lyrický básník, ale zde na oslavách byl přítomen z titulu své funkce ředitele Královské knihovny, odkud zapůjčili na oslavu-na výstavku komeniana z fondu knihovny. Dne 26. 3. měla Společnost stockholmských učitelů slavnostní shromáždění ve Stockholmu. Pro toto jubileum vytvořil umělec August Alexander Lundmark (1852-1905) kolosální portrét Komenského - kresbu uhlím - , který společně s více obrazy z Komenského života visel v sále společnosti. Při oslavách Komenského v roce 1892 v Malmö napsal švédský pedagog a historik Anders Stenkula (1841-1922) o Komenském, že čím dále se točí kolo času, tím výše stoupá jeho obraz, je více viděn a obdivován... Generace za generací procházejí Komenského myšlenkami, jeho duchem, až se stávají více a více komeniánské.

Státní psychologicko-pedagogická knihovna založená ve Stockholmu koncem 19. století (dnes ale patřící ke Stockholmské univerzitní knihovně) měla vždy Komenského portrét na čelním místě sálu, i když se stěhováním měnilo místo (dnes je ovšem portrét ve skladu Stockholmské univerzitní knihovny). Vysoká učitelská škola ve Stockholmu, která dnes patří pod Stockholmskou univerzitu, má Komenského bustu na fasádě budovy a časopis školy nesl Komenského jméno, jakož i počítačový program. Vysoká učitelská škola v Linköpingu má na budově reliéf Komenského obličeje.

V roce 1992 probíhaly oslavy Komenského ve Švédsku zejména ve vědeckém světě formou sympozií (dne 4. 4. na univerzitě v Uppsale, dne 7. a 11. 9. na Göteborgské univerzitě). Také veřejnost vzpomněla výročí Komenského např. dne 28. 3. stockholmská Švédsko-česko-slovenská společnost na kulturním večeru Komenského, v Norrköpingu Společnost Starý Norrköping přednáškou o Komenském dne 2. března a město Finspång přednáškou o Komenském dne 7. listopadu, kdy slavilo 150 let obecné školy (Komenský je totiž ve Švédsku nazýván otcem švédské obecné školy). Takových akcí bylo v roce 1992 více.

Komenský je stále aktuální i v době naší nejbližší současnosti. Tak např. v roce 2002 se konalo mezinárodní symposium k 350. výročí úmrtí Louise de Geera, a to ve dnech, 1. - 14. 8. v místech Finspång, Norrköping a Leufsta. Téma Komenský a de Geer bylo samozřejmě součástí programu. Louis de Geer, zde již několikrát jmenovaný, byl holandský obchodník, který se v roce 1627 usadil ve Švédsku a stal se předním představitelem švédského exportu své generace. Bývá chybně nazýván otcem švédského průmyslu. Toto označení zavedl švédský historik T. Odhner ve své disertační práci o Švédsku v době nezletilé královny Kristiny Sverige under drottning Christina förmyndare z roku 1865. Všichni švédští badatelé i švédská veřejnost a čeští komeniologové mu tak říkají dodnes. Ale nejnovější důkazy bádání švédského historika Björna Helmfrida ukázaly, že v době příchodu L. de Geera do Švédska již průmysl v zemi byl, např. textilní ve Stockholmu od roku 1545, železářský ve Finspöngu od roku 1580, výroba lehkých zbraní v Norrköpingu od roku 1606 a výroba děl ve Finspöngu od roku 1616, výroba mosazi v Norrköpingu od roku 1623. De Geer tedy nebyl zakladatelem průmyslu, ale za jeho působení průmysl kvetl a bouřlivě se vyvíjel.

Vysoká učitelská škola, zde již dříve zmíněná, pořádala mezinárodní pedagogické konference LHSkonferens. Bylo to ve Stockholmu 25. - 27. září 2003 a pořadatelé v čele s prof. Larsem Lindströmem

projevili zájem o Komenského (o výsledky mé disertace o Komenském). Dne 25. září měl také příspěvek i finský komeniolog Markku Leinonen o Gezeliovi (Johannes Gezelius starší 1615-1690) a jeho vyučovací metodologii postavené na učení Komenského. Jak zde dříve zmíněno, byl to Švéd Gezelius, který přeložil Orbis pictus. Markku byl též na konferenci Komenského v Praze v roce 1992 a ve Finsku v roce 2005 zorganizoval ve dnech 31. 5. - 5. 6. komeniologický kongres J. A. Comenius and His Educational Legacy v prostorách univerzity v Jyväskylā. Na tomto kongrese vystoupil též švédský profesor Lars Lindström, který zorganizoval dříve zmíněné konference při Vysoké učitelské škole ve Stockholmu.

V roce 2006, kdy vyšel zde již zmíněný nový švédský překlad Orbisu, pořádala Vysoká učitelská škola ve Stockholmu setkání badatelů na tiskové konferenci dne 7. června. V témže roce se pak v září konala další mezinárodní pedagogická konference Vysoké učitelské školy, kde bylo na programu mj. také téma zde již zmíněného Školního řádu 1649.

V roce 2007 slavilo Švédsko výročí založení didaktiky. Vysoká učitelská škola ve Stockholmu uvádí, že vydání Komenského Opera didactica omnia v roce 1657 se obvykle považuje za vznik pedagogiky jako vědy. Konference se konala 2 října za účasti představitelů didaktického bádání a program byl uveden tématy o Komenském a dnešní době.

Současný švédský král Carl XVI. Gustaf (narozen 1946, králem od r. 1973) mi udělil v roce 1991 na bádání o Komenském (a Smetanovi) finanční příspěvek z královského fondu Gustava VI. Adolfa na švédskou kulturu. V roce 1992 obdržel medaili Komenského od Pedagogického muzea J. A. Komenského v Praze, od tehdejšího ředitele muzea doc. PhDr. Tomáše Pasáka. (viz obr 3)

Komenský je - jak již zmíněno na začátku tohoto příspěvku - ve Švédsku uchován v archivech a knihovnách, ale neleží tam jen pasivně. Každá generace ho někdy v nějaké souvislosti vynese na světlo na kongresech, přednáškách a v nových badatelských publikacích, protože jeho dílo má vždy odpověď na nějakou otázku té které generace.

Já jsem začala bádát na Komenském v roce 1991 na základě úkolu, který jsem si sama určila až do konce svého života - bádát po stopách známých a neznámých Čechů ve švédských archivech jakožto spojka mezi kulturami:...švédský král a český prezident jsou vždy první, kterým posílám tištěné výsledky svého historického bádání ve Švédsku, tedy i publikace o Komenském (viz obr 5. a 6.).

Ve Švédsku ještě nikdo nikdy nezmapoval komeniana a to byly moje první kroky, které vedly ke zmapování finspongských, skoklosterovských aj. komenian ve Švédsku. Komenský je vždy někde nějak ukryt. O tom svědčí nález Finspongského rukopisu. Sama vím o více místech, kde další komeniana jsou, ale ještě čekají na své vynesení na světlo a zmapování.

Moje monografie o Komenském ve Švédsku končí rokem 2000 (viz obr 7), v tomto příspěvku jsou pak uvedeny další aktuality po roce 2000, ale bádání pokračuje dál. Komenský je jako celé historické bádání - nemá nikdy konce!

Prameny/Literatura

Národní archiv v Praze (dříve až do roku 2004 Státní ústřední archiv): "Osobní fond Blanka Karlsson, PhDr., PH. D., č. 1371" - mj. kopie všech originálních archiválií vybadaných ze švédských archivů

Karlsson Blanka:

hesla do encyklopedie *Encyclopaedia Comeniana* (De Geer, Finspongské sbírky, Finspong, Finspongský rukopis, Grunewald, Göransson, Hall, Hodin, Komenský a Švédsko, Kroksmark, Matthiae, Menius, Norrköping, Örebro, Oxenstierna, Salomon, Schefferus, Schieche, Schroderus, Skokloster, Skytte, Stenkula, Stiernhielm, Stockholm)

- v tisku - (Bibliografie č. 24.)

Finspongský rukopis Jana Amose Komenského, Brno 2000 (Bibliografie č. 28.)

Komenský a jeho dílo ve Švédsku 1630-2000, diss 2001 v Praze, tiskem v Norrköpingu 2005 (Bibliografie č. 34.)

Comenius och hans verk i Sverige 1630-2000, Norrköping 2005 (Bibliografie č. 43.)

Comenius und sein Werk in Schweden 1630- 2000, Norrköping 2005

Comenius und sein Werk in Schweden 1630-2000, Norrköping 2008, 2. nezměněné vydání, ale s novým číslem ISBN: první kniha vydaná ve Vydavatelství Blanka Pragensis, (Bibliografie č. 44. z dosavadních 57 titulů)

Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě - přínos k uchovávání odkazu Komenského a hledání nových cest jeho vizualizace *a projekce DVD*

PhDr. Pavel Popelka, CSc.

*ředitel Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě a zástupce
Ministerstva kultury ČR*

Dámy a pánové, život už je takový, že jinak se o Komenském rozjímá v sametovém tichu akademických pracovišť, jinak v muzejním depozitáři, při přenášení sbírkových předmětů, myšlenka mnohdy neváží nic a je pomíjivá, socha někdy i půl tuny a nesmí se ztratit. Muzeum ale v sobě může spojit kabinet badatele a současně sběratele pokladů a skrze artefakty či různé dokumenty pronikat k podstatě věcí. Z tohoto zorného úhlu mají muzea ve společnosti specifická postavení. Naše specializované na shromažďování dokladů k osobě Komenského a jeho odkazu ve vztahu k tématu dnešní konference obzvlášť, neboť vedle virtuální roviny budování odkazu Komenského se muzeum tuto problematiku pokouší i zhmotnit. Převést do fyzického trojrozměrného světa, čili umožňuje setkávání ne s myšlenkou a ideou, která může být často i podmíněna. Vzpomeňme si, jak dlouho byl Komenský prezentován pouze jako pedagog, jak dlouho byl potlačován jeho rozměr teologický, ale také s originálem, ať už jsou to knihy či různé historické předměty. Navíc muzejní sály velmi často umožňují i různé multimediální vizualizace k předkládanému tématu, ať už prostřednictvím uměleckých děl, výtvarného, filmového či hudebního charakteru, a to velmi často v jejich vzájemných působeních.

Jestliže je právě toto vlastní muzejní práci, a též vzhledem k tomu, že bych tady musel strávit velmi dlouhou dobu, kdybych měl vyjmenovat všechny naše aktivity na poli komeniologie a práce s mládeží a širokou veřejností v našem muzeu, které je rovněž z hlediska stavebního architektonickým klenotem, v něm si dovoluji tvrdit, působí Genius loci rodného kraje Komenského, proto zaměřím svůj příspěvek pouze na dvě oblasti, které se vztahují ke Komenském a vzájemně prolínají. Jednou je vlastní badatelská činnost, druhou zpřístupnění Komenského návštěvníkům, nejširší veřejnosti, čili vizualizace jeho osoby, díla a odkazů skrze stálou expozici v našem muzeu. Chtěl jsem nastínit i principy vizualizace v Naardenu, ale na to asi nebudu mít dostatek času.

Muzeum Komenského v Uherském Brodě existuje již více než 112 let. Za tak dlouhou dobu prošlo různými proměnami, kdy mělo odlišné priority své činnosti. Nejprve to bylo vlastivědné muzeum, zaměřené na historii a etnografii barvitého regionu Uherskobrodsko a Moravských Kopanic. Na Komenského se soustředilo hlavně po 2. světové válce. I v komeniologické práci se priority měnily. Velká myšlenka komeniologického dokumentačního střediska z přelomu 50. - 60. let minulého století byla postupně doplňována vlastní badatelskou, sbírkotvornou a edukativní činností. Akademický, a troufám si říci, že i morální profil našeho muzea pro mě reprezentují zvláště mezinárodní komeniologická kolokvia a časopis *Studia Comeniana et historica*. Není mnoho dobrých a trvalých hodnot, které vznikly v době normalizace. Platí to zvláště pro to, co bytostně potřebuje svobodné prostředí, pro vědu o člověku, filosofii či historii.

Přesto právě v této oblasti můžeme jeden paradox uvést. Je jím časopis *Studia Comeniana et historica*, který vychází od roku 1971. Letos vydáváme již číslo 82. Jeho počátek i další existence jsou spojeny zvláště s osobou profesora Pavla Flosse, který jako mladý filosof přišel do muzea a hned založil časopis s ambicí prestižního periodika. Přitom zapojil i autory ze svobodného světa a z domácích i takové, které režim vykázal na okraj a nedovolil jim veřejně publikovat a vystupovat. Současně s časopisem založil pravidelně pořádané odborné konference, kolokvia, věnované životu a dílu Komenského. Je otázkou, na kterou není dosud jednoznačná odpověď, čím byl tento úspěch v tak nešťastné době způsoben, zda šťastnou shodou okolností či obratností otců zakladatelů. Jisté je, že svou roli sehrálo jisté periferní postavení muzea, kde bdělost stranických orgánů v této věci nebyla tak velká. Přední historik a účastník kolokvií z okruhu režimu nepohodlných profesor Josef Válka je tohoto názoru: Reflektor ideového dozoru byl zaměřen především na ústřední instituce a na masmedia. Provincionalní kulturu nebylo možno z centra plně kontrolovat z toho důvodu, že uvědomělých cenzorů ubývalo a že provincie požívaly v duchu lenního uspořádání moci jistou autonomii. A nebyl to prvoplánově disidentský podnik, byla zkoumána osobnost režimem oficiálně uznaná a prosazovaná, byť v notně redukované podobě. Konference měly většinou pečlivě zvolené téma, a to tak, aby dala možnost průniku více disciplín a jejich vzájemnému dialogu. K tomuto modernímu přístupu dalo bezpočet námětů samotné dílo Komenského. Zmínit můžeme kolokvia, která se na sklonku 60. let věnovala Komenského filosofickým názorům, problematice literárních památek 16. - 17. století, Komenského pacifismu nebo také jeho víry v revelace. Názory, formulované na kolokviích, byly často pro další bádání klíčové. Bořily některé představy, které Komenského jakoby slabší stránky vytěšňovaly a označovaly je za zpátečnické nebo naivní.

Josef Válka svého času označil dění v Uherském Brodě za produkt atmosféry 60. let, což skutečnost zřejmě nejvíc vystihuje. Pavel Floss toto vysvětluje v souvislosti zájmu o Komenského v komunistickém Československu, když sověští pedagogové v 50. letech před našimi soudruhy ocenili Komenského, a tím zabránili odsunutí této osobnosti mezi zpátečnické živly. Stalo se tak za cenu jisté dezinterpretace, když Komenského dílo bylo děleno na složku pokrokovou a zpátečnickou. Zjednodušením a dezinterpretacím se v 60. a zvláště v 70. letech větší část komeniologů bránila. Bylo to bez ohledu na jejich ideovou orientaci, pokud nepatřili dogmatickým Marxistům. Pak se podle Flosse scházeli v Uherském Brodě kreativní Marxisté i nemarxisté, kteří vycházeli jak ze svého konfesního ukotvení, tak byli třeba ovlivněni tehdy novými filosofickými proudy, jako fenomenologie, existencialismus, strukturalismus. Uherskobrodská kolokvia byla charakteristická velmi otevřenou a neformální atmosférou, které mnohé nové příchodí účastníky často šokovala. Profesor Klaus Schaller vzpomíná: "Na naší univerzitě v Bochumi jsme v roce 1970 založili comenius forschungsstelle, které jsme chápali jako most, jako korespondenční středisko mezi východem a západem v tehdejší na mocenské bloky rozdělené Evropě. Internacionalita, která se u nás praktikovala jako výměna dopisů a myšlenek a omezovala se na publikování textů, se zde v Uherském Brodě realizovala osobním setkáváním. Tady na neutrální půdě se mohou opět potkat přátelé z NDR, a toto setkání bylo doma, v rozděleném Německu, nemožné. Zde v provincii patrně bylo možné to, co by se v Praze, ideologickém centru, zřejmě nemohlo vůbec uskutečnit. Vědecký přínos těchto setkání byl podstatný." Tolik Klaus Schaller.

Kolokvia, v pravém slova smyslu rozhovory, nebyla nikdy masovou akcí, ale těch několik osobností, badatelů, kteří spolu dokázali tvořivě komunikovat, jim dalo ráz velkoleposti. Byli to jak čistí historikové a dnes již legendy, jako Josef Polešenský či Josef Válka, literární historikové jako Jan Blahoslav Čapek a Milan Kopecký, filosofové - kriticky myslící Marxista Robert Kalivoda, katolický intelektuál Stanislav Sousedík, bratři Flossové, lingvisté jako Jiří Daňhelka, teologii pak reprezentoval Amedeo Molnár, bibliografii Josef Brambora. Účastnili se mnozí další odborníci, specializovaní na Komenského. Sluší se připomenout Dagmar Čapkovou, Julii Novákovou, Jaroslava Pánka, Martina Steinera, Věru Petráčkovou, Jaromíra Červenku a ve výčtu bychom mohli dlouze pokračovat.

To byl jeden pól muzejního života. Pracoviště akademicky aktivního a také poskytnutého prostoru pro setkávání badatelů. Dalším pólem naší činnosti, na který bych se rád zaměřil nyní, je služba veřejnosti,

a zejména školní mládeži. Školní skupiny tvoří procentuálně největší podíl návštěvníků našeho muzea. Základem edukativní činnosti, seznamující žáky a studenty s osobností, životem a dílem Jana Amose Komenského, jsou komentované prohlídky stálé expozice Komenský lidstvu, jejichž součástí jsou také tři velice působivé audiovizuální programy. Za téměř dvacetiletí existence tato expozice ovlivnila celou jednu generaci žáků a studentů. Od roku 2003 nabízíme školám také interaktivní pořad Orbis Pictus, aneb okna do časů minulých, jenž si klade za cíl seznámit žáky základních a středních škol prostřednictvím hry s obsahovou a formální podobou jedné z nejvýznamnějších knih Komenského, která se stala již po svém vydání v roce 1658 velice oblíbenou encyklopedií a jazykovou učebnicí a de facto první knížkou pro děti. Od roku 2008, kdy byl tento program po své rekonstrukci opět nabídnut školám, proběhlo již 50 repríz. V současnosti nabízíme tři verze tohoto programu, odlišných podle věkové skupiny.

Z dalších programů, reflektujících život a dílo Komenského, stojí za zmínku doprovodné animační programy, vytvořené ke krátkodobým výstavám, např. osobnosti české historie, výstava ilustrací Renaty Fučíkové a Rod de Geerů očima malířů. Deset repríz, které prostřednictvím výtvarného umění žákům a studentům přiblížil osobnost Komenského a dobu 17. století. Druhá jmenovaná výstava vznikla ve spolupráci s Comenius museum Naarden a představila návštěvníkům unikátní soubor portrétů protagonistů rodu de Geerů. V aktivní edukační činnosti našťestí nejsme mezi našimi muzei výjimkou, i když přímá inspirace Komenským je v našem případě silná.

Pokusil bych se nyní představit to hlavní, k čemu téma mého příspěvku směřuje, vizualizaci Komenského a jeho odkazu prostřednictvím muzejních expozic. Jak už jsem tady předdeslal, pominu z časových důvodů naši expozici, kterou jsme vytvářeli v Komenského muzeu v Naardenu, která tam byla dodána na klíč. Najdete principy vizualizace v písemné formě příspěvku. Zaměřím se teď, neboť tady mám film, na vizualizaci Komenského prostřednictvím expozic v našem muzeu. Stávající expozici Jan Amos Komenský lidstvu, otevřenou pod morální záštitou Unesco v roce 1992 v Uherském Brodě, většina z vás zná. Nakonec ji zde připomeneme i krátkým filmem, nebudu ji tedy zevrubně popisovat. Spíše se zaměřím na skutečnost, proč uvažujeme do budoucna o její revitalizaci. Předně bych chtěl zdůraznit, že naše stálá expozice Komenský lidstvu je doposud největší expozicí, vztažená k osobě, dílu a odkazu Komenského v našich i zahraničních poměrech, a že vykazuje nadále jisté známky nadčasovosti a výstavní solidnosti. Nakonec Jiří Žalman k jejímu otevření napsal, že je výkladní skříní českého muzejnictví a expozice i s celou rekonstrukcí muzea byla přihlášena do soutěže Evropské muzeum roku.

Proč ji tedy revitalizovat? Samozřejmě během 20 let se změnilo jak architektonické nazírání na kompozici expozic a rozhodně se změnilo i vnímání informací návštěvníky. Do popředí místo popisnosti nastupuje interaktivita a smyslové opojení. Naše dosavadní expozice je postavena na lineárním konceptu časové i obsahové posloupnosti. Je knihou, v níž je nutné pozorně číst stránku po stránce. Předchozí informace vždy uložit v paměti a srovnávat je s následujícími. Po formální stránce je architektonické řešení založené na klínované dřevěné jako by renesanční konstrukci nábytku a inspirováno se dominantním prvkem vstupního prostoru, šlapacím dřevěným kolem kolem dějin. Vzniká tak tvarové řešení vitríny, které je používáno vertikálně i horizontálně, svojí univerzalitou dává možnosti vytváření nedokončených kol dějin, knihovny a labyrintu. Právě tato univerzalita, vtipnost expozičního nábytku je svým způsobem jedním ze záporných prvků expozice, na jedné straně respektuje prostor i dobu renesance, na straně druhé se natolik výrazně prosazuje, že Komenský a jednotlivá témata přestávají být dominantou prostoru.

A jaká je tedy nová idea nového řešení expozice? Cílem je prezentace doby, díla a samotného Komenského nikoliv jako neživotné ikony, ale jako osobnosti plné imaginace a fantazie. Východiskem bude jedno z jeho stěžejních děl, Labyrint světa a ráj srdce, dílo prezentující nejen renesanční, ale i nadčasový pohled na podstatu hmotného světa, jeho horizontalitu, bloudění prostorem a především hledání ztracené vertikality jako vazby k duchovním hodnotám, přesahujícím lidskou existenci. Prostorovou inspirací je i hmotná rekonstrukce Komenského představy labyrintu světa jako města.

Záměrem je expozici pojmout jako pocitovou. Oproti dosavadním dojde k větším zásahům architektonickým a propojení dosavadních sálů, vstupního prostoru a labyrintu. Bude tak vytvořen dojem dvou svázaných prostorů, jednoho reálného a jednoho, který je Komenského imaginativní reakcí. Druhý prostor, do nějž původně nešlo ze vstupního prostoru projít, bude mít částečně zvýšenou podlahu, čímž bude ještě více podpořen výškový rozdíl vůči vstupnímu prostoru a současně toto zvýšení umožní instalaci technologických prostředků. Podlaha bude kryta souvislým zrcadlem, strop této místnosti rovněž. Plán paralelním zrcadlením podlahy vznikne dojem nekonečně vysokého a hlubokého prostoru. Návštěvník se tak ocitne jakoby v kosmickém Komenského prostoru .

Dřevěný model labyrintu světa, jímž bude možno procházet a který bude přesně zobrazovat Komenského představu, bude interaktivní. Ulice a podoby v dvojité zrcadlové podlaze ponese v sobě výklopné a výsuvné projekční stěny, které budou prorůstat do prostoru a budou se zrcadlit v jeho stropu. V průběhu času stěny mizí, prostor se uvolňuje, stává se opět nekonečným, je protkán nekonečnými vertikálami. Prostor vstupní, prostor reálného labyrintu bude mít boschovskou atmosféru. Prostor Komenského labyrintu bude charakterizován laskavým a barvitým nahlížením marnosti lidského počínání. Jako základní tvaroslovná synonyma byla v úvodní části expozice volena renesance - schodiště nad přístupným prostorem, kterým lze volně projít a které na svém povrchu může nést texty, obrazové informace a umožní divákům vystoupit do výšky nad celý prostor a zhlédnout jeho souvislosti. Reformace, příklady knihtisku, starých tisků bible, protireformace, církevní barokní postavníky, Třicetiletá válka, Kostnice, vyplňující prostor průchodu návštěvníka ke šlapacímu dřevěnému kolu.

Rád bych upozornil, že se jedná o studii, ideový koncept a návrh architektonického řešení, jak uvidíte v následující filmové ukázce. Ke konkrétní realizaci povede dlouhá cesta, během které bude obsah precizován, stejně jako konkrétní technická provedení. V tomto se spojí všechny rozměry naší muzejní činnosti, teoretická, sběratelská i výstavnická, aby tak byl odkaz jednoho z největších duchů naší národní historie zachován věrně prostřednictvím kvalitních artefaktů i této expozice, která by měla být ve svém provedení také uměleckým dílem. Zkusme si to pustit, aby to, co jsem tady četl, nebylo marné. Děkuji vám za pozornost.

Živý odkaz J. A. Komenského v Naardenu

Vladimír Hobrlant

zástupce Nadace Muzea Komenského v Naardenu

Vážené dámy a pánové! Dovolte mi pozdravit Vás také z místa posledního odpočinku Jana Amose Komenského - Naardenu. Jménem Nadace Comenius Museum Naarden chci všem účastníkům této konference popřát úspěšné hodnocení a pochopení odkazu Komenského dnešní Evropě. Nemám snadnou úlohu promluvit o odkazu Jana Amose Komenského dnes, před Vámi, po tak povolaných řečnících, ale přesto doufám, že můj příspěvek nebude tak docela marný.

Odkaz Komenského je snad nejlépe formulován jeho životním heslem, které zdobí naardenské mauzoleum Komenského. OMNIA SPONTE FLUANT ABSIT VIOLENTIA REBUS - Vše ať volně jen plyne - násilí buď vzdáleno věcí. Právě toto přání je předpokladem uskutečňování odkazu Komenského především v oblasti vzdělávání. Jeho práce, které mu přinesly světové uznání vyplývají právě z jeho usilí o lepší vzdělávání dětí a mládeže. Skutečnost, že jméno Komenského, je nerozlučně spjata s Holandskem není náhodná. Komenský studoval ještě ve falckém Herbornu na kalvinistické 'Nassavské akademii - Academia Nassauensis', když se jako student vypravil na jaře roku 1613 mezi putováním po Německu i do Nizozemí. Bylo to řízení osudu, že posledním útlukem Komenského se stalo mauzoleum v Naardenu. Toto mauzoleum je právě tou živou památkou, která udržuje myšlenky Komenského a jeho odkaz - především v otázkách pedagogiky - stále aktivní.

Počátkem minulého století panoval v Čechách názor, že ostatky Komenského by měly být převezeny a pochovány v Praze na Vyšehradě ve Slavíně. Tyto myšlenky však narazily na odpor z holandské strany kromě jiných i z pietních důvodů. Po vzniku československé republiky v r. 1918, kdy se vyplnila prorocká slova Komenského "vláda věcí tvých k tobě se navrátí", stal se Naarden poutním místem. Nikdo však nevěděl, kde přesně byl vlastně Komenský pochován. Rejstřík hrobů tehdejšího Valonského kostela sice uváděl hrob číslo 8, ale ve zrušeném kostele byly odstraněny náhrobní kameny a tak lokalizace hrobu byla zjištěna porovnáváním číslování hrobů s jinými valonskými kostely. Po vleklém jednání mezi československou a holandskou vládou byla v r. 1929 ustavena vědecká komise pod vedením českého antropologa prof. Dr. J. Matiegky, za účasti prof. Dr. A.J.P. van den Broeka, anatoma utrechtské univerzity, a architekta ing. S. Sochora, která měla ověřit lokalizaci hrobu Komenského s ostatky dalších dvou pochovaných.

Ve čtvrtek 25. července 1929 byly ostatky všech tří, za přítomnosti představitelů československé a holandské vlády, pietně uloženy do nových malých dubových rakví. Rakev Komenského byla celá vyložena olovem a opatřena stejně jako lebka Komenského olověnými pečeti velvyslance spolu s olověnou deskou označenou jeho jménem. Hrobka byla nově vyzděna a komise potvrdila, že Komenský je pochován na místě, dnes označeném náhrobní dioritovou deskou s nápisem:

"Jan Amos Komenský 1592 - 1670".

Celkovou úpravu interiéru kaple a hrobu navrhl architekt Ladislav Machoň (1888-1973). Kostelík byl zrestaurován ve snaze vrátit kapli alespoň částečně původní vzhled. Mauzoleum bylo slavnostně otevřeno v sobotu 8. května 1937. Když městská správa Naardenu v roce 2004 zrušila v rámci úsporných opatření finanční podporu muzea, převzala veškerou péči o mauzoleum dnešní nadace "Stichting Comenius Museum".

Práce naší nadace je umožněna velkorysou roční finanční podporou České republiky ve výši více než 80.000 €. Je to organizace dobrovolných pracovníků, řízená čtyřčlenným výkonným výborem. Jediným zaměstnancem je ředitel, který pracuje na poloviční úvazek. Tato nadace, správce muzea, které můžeme považovat za vstupní bránu mauzolea pečuje právě o to, aby jméno Komenského zůstávalo neustále jako inspirační zdroj péče o dítě a jeho vzdělávání. Není náhodou, že právě existence tohoto posledního útulku Jana Amose pomáhá udržovat nejen památku, ale především jeho myšlenky a aktualizaci jejich uskutečňování. Jedním z nejdůležitějších úkolů nadace je zajištění existence muzea, pověřeného péčí o mauzoleum, i v budoucnosti. Devadesátá léta minulého století byla nezapomenutelná pro obdivuhodná množství návštěvníků z tehdejšího Československa, kterým se poprvé dostalo příležitosti navštívit západní cizinu a návštěva Holandska znamenala automaticky i návštěvu Naardenu s pomníkem Komenského od Ladislava Makovského v parčíku před Utrechtskou branou a Mauzolea. Nesčetné skupiny návštěvníků, většinou účastníků autobusových zájezdů, a jejich zájem o Komenského vzbuzovaly údiv naardenských občanů.

Dnes je situace poněkud jiná a to znamená, že musíme počítat se všemi potenciálními zájemci o Komenského a jeho odkaz, jak českého nebo holandského původu tak vlastně i všech návštěvníků Holandska. Chceme jim připomínat průkopníka nového přístupu k pozitivnímu ovlivňování vývoje dětí a mladistvých. Musíme proto stále hledat přitažlivost témat, abychom neupadli do stereotypního opakování již dříve řečeného a aby při tom myšlenky Komenského byly stále živé. Proto vedle stálé výstavy připravujeme ročně čtyři příležitostné výstavy na témata spojená s Komenským, jeho rodištěm nebo jeho díly. Dále koncerty a přednášky. Chystáme novou website s linkami propojení na ostatní Muzea Komenského. Velmi důležitá je naše vzájemná spolupráce v oblasti zapůjčky výstav s muzei v Uherském Brodě, Přerově a v neposlední řadě v Praze, kde právě skončila výstava "Rod de Geerů očima malířů", portrétů dobrodinců Komenského z kolekce naardenského muzea.

Komenský je příkladem univerzálně uvažujícího člověka. U něho nemůžeme oddělit jeden směr jeho činnosti od celku. Vždy se snažil své myšlenky a názory organizovat a zapojovat do celku - odtud i název a výsledek jeho myšlení - Pansophia. Naším úkolem pak zůstává, vycházejíc z jeho principů, poskytnout v tomto novém světě - v nové Evropě - výchovu a vzdělávání mládeže, která bude zárukou budoucnosti, jakou si Komenský představoval a pro kterou svá díla tvořil. Doufám, že i činnost našeho naardenského muzea Komenského přispěla a bude přispívat i v budoucnu šíření odkazu Komenského.

Dnešní Evropa, v tolika ohledech otevřená, vystavuje naše děti a mladistvé vnějším vlivům, které nejsou vždy vhodné a vítané. Elektronická záplava informací a zábavy klade zcela nové požadavky na přístup vychovatele a učitele ke svým svěřencům. Skloubit tyto požadavky se zásadami vyučování je velmi nesnadný úkol. Tím spíše je zapotřebí využívat vyzkoušených zkušeností aplikace Komenského přístupu k výchově a vzdělávání vůbec i v těchto nově vytvořených podmínkách. I tady platí Komenského Omnes, omnia, omnino -Všechny, vše, důkladně. Nejen naučit se vůbec používat počítače, ale především vést tomu jak elektronické možnosti využívat ve prospěch dalších činností.

Bylo by zajímavé představit si, že Komenský by se dnes účastnil naší konference. Jistě by ocenil příležitost tak široké diskuze na témata, která ho zajímala a pro která měl řešení a která neztrácejí na aktuálnosti ani dnes. Jeho myšlenky se podařilo zkonkretizovat do základů organizace UNESCO. Široká spolupráce evropských států v rámci Evropské unie vytváří nadnárodní podmínky uskutečňování podmínek výchovy dětí a vzdělávání. Už toto je krok k jeho "velké jednotě" . Neboť skutečně jde především o to, vytvářet tyto předpoklady dodržováním jeho životního hesla: OMNIA SPONTE FLUANT ABSIT VIOLENTIA REBUS - Vše ať volně jen plyne - násilí buď vzdáleno věcí.

Rozvíjení odkazu Komenského v Muzeu Komenského v Přerově

Mgr. Radim Himmler

ředitel Muzea Komenského v Přerově

Dobrý den, dámy a pánové, předem bych chtěl velice poděkovat organizátorům konference za pozvání. Je mi ctí, podělit se s vámi o informace o činnosti Muzea Komenského v Přerově právě v těchto krásných reprezentativních prostorách. Věren pedagogické zásadě názornosti jsem si připravil obrázkovou prezentaci, která bude mít asi 35 slajdů.

Na úvod bych si dovilil exkurs do historie, jaký byl vztah Jana Amose Komenského k Přerovu. Jan Amos Komenský v Přerově v letech 1608 - 1611 studoval a v letech 1614 - 1618 vyučoval na zdejší bratrské škole a působil i jako bratrský kněz. V Přerově se také oženil se svou první ženou Magdalenou Vizovskou. Komenského podporovatelem a ochránitelem a možno říci i jeho intelektuálním partnerem byl majitel přerovského zámku a panství, významný šlechtic, politik, mecenáš a člen Jednoty Bratrské Karel starší ze Žerotína. Zde bych si dovilil jen zmínit, že švagrem Karla staršího ze Žerotína nebyl nikdo jiný než stavebník Valdštejnského paláce Albrecht z Valdštejna.

Ve 2. polovině 19. století nalezla tradice Jana Amose Komenského v Přerově ohlas v českém prostředí moravského učitelstva a právě Přerov vzhledem ke své české správě se stal jakýmsi centrem těchto aktivit. Kromě osvětové činnosti a také sběratelských aktivit byl dobový zájem o Komenského manifestován dvěma počiny, díky jimž Přerovu náleží dva světové primáty. Bylo to odhalení nejstaršího pomníku Komenského v roce 1874 a založení nejstaršího Muzea Komenského v roce 1888. Zakladatelem Muzea Komenského byl František Slaměník, přerovský ředitel měšťanských škol, předseda Ústředního spolku jednot učitelských na Moravě a redaktor časopisu Komenský. Muzeum se zpočátku zaměřilo na shromažďování komenián, spisů Jednoty bratrské a starých českých biblí. Zpočátku se pro sbírky a expozice muzea hledalo stálé místo a od roku 1931 jsou trvale umístěny na přerovském zámku. I po 122 letech existence muzea můžeme konstatovat, že zaměření na komeniologii, rozšířenou o dějiny školství a pedagogiky nadále náleží k pilířům sbírkotvorné a odborné činnosti Muzea Komenského. V tomto smyslu je odkaz Komenského soustavně a kontinuálně rozvíjen do dnešní doby.

Nyní bych vám rád ve stručném přehledu představil specializované sbírky pracoviště dějin školství Muzea Komenského. Podle centrální evidence sbírek, vedené při ministerstvu kultury, je v Přerově uloženo 108 470 evidenčních jednotek, které mají vztah k dějinám školství a pedagogiky. Sbírkový tohoto zaměření jsou zpracovávány celkem pěti odbornými pracovníky a sbírkové předměty jsou samozřejmě využívány jak pro publikační a výstavní účely, tak i pro potřeby badatelů, včetně zahraničních. Teď bych ve stručnosti pohovořil, máte tady přehled dvanácti podsbírek, u některých z nich bych se podrobněji zastavil.

Sbírka archiválií, písemností a dokumentace dějin školství a komeniologie obsahuje pozůstatosti učitelů, archivní fondy pedagogických organizací a institucí spojených s Komenským, rukopisy a strojopisy dosud nevydaných pramenných materiálů, např. vzpomínek učitelů, pamětních knih nebo kronik škol. Samostatnou část této sbírky tvoří soubor školní dokumentace. Jsou to především vysvědčení, školní sešity, žákovské knížky, třídní knihy, výkresy žáků a podobné materiály. Ve sbírce jsou uloženy také fotografie žáků

a učitelů různých škol a tříd, fotografie maturitních tabel, školních budov i školního vybavení. Nejvzácnějšími předměty v této sbírce jsou dva rukopisy dopisů Jana Amose Komenského a kniha Zapisování smluv svatebních města Přerova se svatební smlouvou Jana Amose Komenského a Magdaleny Vizovské.

Další podsbírkou, teď jsem použil termín podsíbka, o které hovoří muzejní zákon, můžeme také používat slovo sbírka, je sbírka časopisů, jejichž významnou součástí tvoří nejstarší české pedagogické časopisy Přítel mládeže, Posel z Budče, Škola a život, Učitelské listy. Sbírkou obsahuje mj. kompletní řady periodik Komenský a učitelské noviny. Některé sbírky Muzea Komenského dá se říci mají i celorepublikový, dá se říci i evropský význam. Určitě k nim patří i sbírka historické kartografie, která obsahuje nejrozsáhlejší soubor Komenského map na světě a v přerovské sbírce je zastoupeno 10 typů tiskových typů Komenského mapy a jejich odvozenin.

Ve sbírce historických knižních fondů se nachází řada starých tisků, ať už Jana Amose Komenského, nebo také 150 kusů biblí Bratrské kancionály, a také spisy reformátorů Martina Luthera a Filipa Melanchthona. Dalšími podsbírkami jsou např. kalendáře, ročenky a schematismy, novodobá komeniana, která nějakým způsobem postihují soudobé monografické práce o životě a díle Komenského, stejně jako překlady jeho děl do různých světových jazyků.

Dostáváme se k sbírkovým fondům, které bychom mohli popsat jako sbírky školního nábytku, didaktických pomůcek a zařízení školních tříd. Sem patří např. školní mapy, školní nábytek a zařízení, učebnice a také školní obrazy. U školních obrazů jde o největší a nejúplnější sbírku didaktických školních obrazů v našich muzeích a kromě tisku obsahuje také sbírka 860 ks originálů školních obrazů z let 1904 - 1990, které pocházejí ze zrušeného národního podniku Comenium a muzeum je získalo prostřednictvím Pedagogického muzea Jana Amose Komenského v Praze. Velmi cennou součástí této sbírky je kompletní soubor obrazů k názornému vyučování od Karla Slavoje Amerlinga. Poslední sbírkou je sbírka výročních zpráv, vlastně ještě jsem nezmínil také sbírku učebnic a učebních pomůcek.

Kromě těchto sbírkových fondů muzeum Komenského v Přerově disponuje také pedagogickou knihovnou. Je to veřejně přístupná specializovaná knihovna, oddělení dějin školství, která obsahuje publikace z oblasti českého a slovenského školství, pedagogiky, výchovy a vzdělávání a také dětskou literaturu. V současnosti má knihovna přes 25 tisíc svazků. Vedle specializovaných sbírkových fondů nalezneme také ve sbírkách Muzea Komenského různá výtvarná díla, která zachycují osobnost a život Jana Amose Komenského. Nejčastěji ve sbírce výtvarného umění a také ve sbírce uměleckého kovářství.

Nyní bych řekl pár slov o vědecko-výzkumné činnosti pracoviště dějin školství Muzea Komenského. Specializované pracoviště pro komeniologii a dějiny moravského školství v přerovském muzeu bylo zřízeno v roce 1963 a jeho počátky jsou spjaté s osobou dr. Pavla Flosse, dnešního profesora filosofie Univerzity Palackého v Olomouci, který působil v muzeu v letech 1962 - 1970. Tedy ještě před tím, než odešel do Uherského Brodu a rozvíjel aktivity, o kterých hovořil pan dr. Popelka. Završením přerovské etapy profesora Flosse bylo uspořádání dvou mezinárodních kolokvií v závěru 60. let, které byly předchůdcem uherskobrodských kolokvií, a sborníky Kolokvia Comeniana se staly předstupněm uherskobrodským muzeem vydávaného odborného časopisu nebo sborníku *Studia Comeniana et Historica*. Od roku 1969 působil v muzeu jako samostatný odborný pracovník se specializací na dějiny školství dr. František Hýbl, který také v letech 1993 - 2008 působil jako ředitel muzea.

Tradice pořádání seminářů a konferencí s tematikou dějin školství a také učitelských osobností se v Přerově od konce 60. let drží do současnosti. V posledních letech se konference konají jednou za dva roky a daří se i vydávat z nich sborníky. Předposlední název konference v roce 2008 měl název 120 let Muzea Komenského v Přerově a Oslavy Komenského v roce 1892 ve Střední Evropě. Letošní konference, která proběhla počátkem října, se věnovala problematice mimoškolních a mimoškolních aktivit, různým výletům, exkurzím, branným cvičením, výchovným koncertům apod. Jmenovala se Vyjděte ze školních

lavíc. Vedle sborníků z konferencí se muzeum také věnuje publikační a vydavatelské činnosti. Vydává specializované soupisy předmětů ze sbírkových fondů, např. comenián, starých tisků, výročních zpráv, kalendářů, učebnic, podle jednotlivých vyučovacích předmětů. Ale také drobnější monografické publikace o různých problémech studia, života a díla Jana Amose Komenského.

Rád bych také připomněl i digitalizace vybraných sbírkových souborů a jejich zpřístupnění formou vzdělávacích CD-ROMů. Byl vydán CD-ROM Svět očima Amerlinga s kompletním souborem obrazů k názornému vyučování od Karla Slavoje Amerlinga z let 1851 - 1865 a také mapy Moravy ze 16. 18. století a také Fabriciovy a Komenského mapy Moravy.

Co se týče stálých expozic, může návštěvník přerovského zámku zhlédnout v celkem osmi sálech expozice, věnované dějinám školství a osobnosti Jana Amose Komenského. Celková plocha těchto expozic činí téměř 350 m² a expozice vznikly v rozmezí let 1970 - 1992, většina z nich právě k jubilejnímu roku v roce 1992. Tyto expozice navazovaly na expozici Dílo a život Jana Amose Komenského, která byla otevřena v listopadu 1970 a jejíž scénář zpracoval již zmíněný vedoucí pracoviště komeniologie a dějin školství dr. Pavel Floss. Máte tam přehled expozic, je to expozice Komenský a přírodní vědy, Jan Blahoslav a čeští bratři, která je takovým předstupněm, který vysvětluje historický kontext působení Jednoty bratrské v Přerově ještě před příchodem Komenského.

Dále také Památník Jana Amose Komenského, který obsahuje také skleněnou urnu, v které se nachází prst z místa Komenského posledního odpočinku v nizozemském Naardenu, a jsou zde také kopie reliéfu Jaroslava Horejce, jejichž originály se nacházejí ve Valonské kapli v Naardenu. Kromě toho je součástí památníku také série plastik a portrétů Jana Amose Komenského.

Expozice učitele, šířitele myšlenek Jana Amose Komenského připomíná šíření Komenského pedagogických a didaktických myšlenek prostřednictvím učitelů. Takovou specialitou Muzea Komenského je expoziční cyklus školních tříd, historických rekonstrukcí školních tříd, které je zachycují v chronologickém vývoji od 17. století až do 50. let 20. století. V těchto expozicích jsou uplatněny bohaté školské sbírky Muzea Komenského a také již zmíněné sbírky, jako školní nábytek, školní pomůcky, školní nástěnné obrazy a mapy a učebnice. Autorem scénářů těchto instalací školních tříd byl již zmíněný dr. František Hýbl. Na obrázcích můžete vidět ukázky školní třídy ze 17. století z doby Komenského, která je replikou, vytvořenou podle Komenského spisu Orbis Pictus a Vestibulum. Dále se na přerovském zámku nachází třída a kabinet měšťanské školy z doby Rakouska-Uherska. Školní třída z doby 1. republiky a školní třída z 50. let 20. století.

Muzeum Komenského v Přerově také poskytuje materiály ze svých sbírek pro podobné instalace školních tříd, které se využívají při různých výročí škol, ale byly také uplatněny na výstavách v zahraničí, např. v polském Zelově nebo ukrajinské Koločavě. Pracovníci Muzea Komenského se věnují také výstavní a přednáškové činnosti a také formou příspěvku na konferencích, přednášek a komentovaných prohlídek napomáhají studiu a popularizaci dějin školství a komeniologie.

Bylo zde již zmíněno, že řada současných českých muzeí jde cestou rozvíjení a využívání edukačních programů a animací. Muzeum Komenského v Přerově rozšířilo svou nabídku vzdělávacích programů na počátku roku 2010 také o edukační programy na přerovském zámku. Samozřejmě že skrytě je v této činnosti obsaženo i známé Komenského heslo "škola hrou".

Co se týče spolupráce s institucemi, Muzeum Komenského patří ke třem muzeím v České republice, která nesou jméno Jana Amose Komenského. Mí předřečníci, paní dr. Pánková z Pedagogického muzea Jana Amose Komenského a pan dr. Popelka z Muzea Jana Amose Komenského v Uherském Brodě už řadu aktivit naznačili. Ze zahraničních institucí, se kterými muzeum Komenského spolupracuje, je třeba zmínit Muzeum školstva a pedagogiky v Bratislavě a také Muzeum Okregowe v Lešně. Na podzim loňského

roku uspořádalo Komenského muzeum v Přerově ve spolupráci s českým centrem ve Varšavě výstavu Jan Amos Komenský a Polsko, která se setkala se zájmem odborníků i studentů varšavských škol, zejména pedagogických oborů.

Na závěr jsem si dovolil udělat malou pozvánku do Muzea Komenského v Přerově pro všechny z vás. Samozřejmě že Muzeum Komenského se nevěnuje výhradně oblasti dějin školství, ale plní také všechny funkce regionálního muzea a podle své zřizovací listiny plní i odborné funkce s celorepublikovou i mezinárodní účinností ještě ve dvou oblastech kromě dějin školství, a to v oblasti ornitologie a také prezentace uměleckého kovářství. Muzeum sídlí na přerovském zámku, který je přímo v centru na malebném Horním náměstí. Má dvě pobočky. Ornitologická stanice je zaměřena na zoologii se specializací na studium ptactva. Muzeum také spravuje rozsáhlý hrad Helfštýn, který je evropským centrem uměleckého kovářství. Poděkoval bych vám za pozornost a věřím, že se s mnohými z vás na návštěvě v Přerově také setkáme.

Šedá je teorie, zelený strom života

Mgr. Olga Kalčíková

zastoupení CzechTourism, Amsterdam NL

"Já sem z domu svého vyšel a v světě se provandrovati a něco zkusiti úmysl mám. Schválně mi to: "Kde pak vůdce jakého máš?" řekl. Žádného nemám. ... A kdepak takového vůdce vzíti mám?" řekl jsem. Odpověděl: "Já sem na to, abych takové, kteří něco zhlédnouti a zkusiti žádají, prováděl a jim, kde co jest, ukazoval, protože jsem také tobě vstříc vyšel." Já podivě se: "I kdo jsi ty," řekl jsem, "můj milý?" Odpověděl: "Jméno mé jest Všeživ, přijímám Všudybud, kterýž všechen svět provázím, do všech koutů nahlédám, nakaždého člověka řečí a činy se vyptávám. Co zjevného jest, vše spatřuji, co tajného, vše slídím a stíhám, summou beze mne nic se díti nemá, ke všemu dohlédati má jest povinnost, a ty, půjdeš-li za mnou, uvedu tě do mnoha tajných míst, kamž by ty sic nikdá netrefil."

Vážené dámy, vážení pánové, takto vstupoval před staletími Komenského Poutník do labyrintu světa, aby jej poznal. A zcela analogicky vstupuje i dnešní poutník na počátek své cesty a nechává se vésti někým, kdo k němu mluví obdobnou řečí jako citovaný Všeživ. Dlužno ještě dodat, že k alegorickému cestovateli Jana Amose se přidružil brzy i další druh - Mámení, tedy klam a šalba. A svár mezi těmito dvěma pokusiteli provázel celé putování našeho Poutníka. A já se ptám, jestli i v tom nespátřujete nějakou příbuznost s dneškem? To obojí budu mít na mysli, když se pokusím nastínit několik možností, jak využít jména J.A.K. při pozvání k návštěvě naší země.

Samotný věhlas jeho osobnosti má z hlediska cestovního ruchu v sobě mnoho přitažlivého. Jeho život, to byla jedna velká cesta, cesta domovem i cesta Evropou. A na ní dodnes jsou patrné jeho stopy a konečně na ní zanechal i svůj hrob. Navíc - není to cesta izolovaného jedince, ale muže, který byl štván dějinami a který se u nemocnějších osovatelů dějin pokoušel svou přímlovou napravit chod historie. Tak může být připomínán v Nizozemí, v Anglii, Švédsku, v Pobaltí a také v německých evangelických zemích. Krom toho je uznávaný tvůrce jednoho významného oboru a dějiny tohoto oboru, tedy školství, mohou také přitahovat mnoho zájemců. Samozřejmě že takovýto projekt se nestane masovým produktem cestovních kanceláří, ale musí cílit na vybranou skupinu zájemců. Ale ta je velmi silná. Jimi potencionálně mohou být historikové, pedagogové, teologové, evangelické obce a vysokoškolští studenti. Rámec jejich týdenní cesty by měla být návštěva dvou odborných pracovišť vždy provázená odbornými výklady jejich badatelů. Prvním místem by mělo být Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, druhým, závěrečným Pedagogické muzeum J.A.K. v Praze. V Uherském Brodě by návštěvníci strávili tři dny. Odtud by vyjeli nejprve do Starého Města a navštívili památky Velké Moravy a seznámili se tak s počátky české vzdělanosti, a tedy s prolutím východoevropské a západoevropské kultury. Další den by cesta mířila do Brna a z něj do Kralic nad Oslavou. Zde by se seznámili s bratrskou vzdělaností a s její souvislostí s J.A.K. Z Kralice by se přesunuli na zámek v Náměšti nad Oslavou, kde by bylo připomenuto jméno Karla staršího ze Žerotína. Na jeho postavě lze vyložit postavení Moravy v 30leté válce, jeho vztah ke Komenskému a jeho názory na tehdejší uspořádání Evropy. Při přesunu zájezdu do Prahy by skupina navštívila Přerov a jeho expozici o školství a o J.A.K. V Praze bude zájem soustředěn jednak na oblast vzdělání (Pedagogické muzeum J.A.K., Karolinum, Klementinum), jednak na místa, která připomínají stavovský odboj, bělohorskou bitvu a děje 30leté války, její počátek i ukončení r. 1648. Když jsem nedávno přednášela pro pracovníky informačních center Jihomoravského kraje, povzdechli si, jak by potřebovali propagovat víno. Omlouvám se za nadsázku, ale to měl určitě rád i J.A.Komenský (byl přece podobojí).

Druhý projekt by měl být určen středoškolské mládeži. Měl by být pestřejší a hravější a měl by mít určitou "pansofickou šíři", tím chci říci, že by se měl dotýkat okruhu kultury, přírody, techniky, historie. Jeho centrem by měl také být Uherský Brod, v jehož muzeu by se mladí lidé dozvěděli základní údaje o J.A.K. Odtud by navštívili např. Macochu, Bařův plavební kanál, Luhačovice, Staré Město, Slavkov, některý ze skanzenů, v němž by sami mohli zkusit některé ze starých řemesel, např. hrnčířství.

Třetí možností pak je projekt, s nímž přichází Ing. Ivo Šašek, představitel obecně prospěšné společnosti Úhlava a pracovník Místní akční skupiny Pošumaví. Moje sice krátká, ale právě proto intenzivněji prožívaná zkušenost z práce v Nizozemí mi ukázala, že se do značné míry vyčerpal potenciál spolupráce partnerských měst (milou výjimku tvoří partnerství Klatovy - Hemskerk). Ing. Šašek nastínil možnost úzké spolupráce evropských měst, která se hlásí k odkazu J.A.Komenského, bližší popis projektu mohou zájemci získat přímo u autora projektu. Mohla by tak vzniknout "Evropská cesta J.A.Komenského s možností dělení na "západní" (namátkou jmenujme např. Uherský Brod, Amsterdam, Heidelberg, Szarospatak) a "severní" větev (Stockholm, Elbing, Lešno, Vratislav, Fulnek, Přerov).

A na závěr bych si dovolila na půdě této vznešené instituce, kde se koná dnešní konference, vznést malou prosbu, spíše přání. V Nizozemí najdeme po J.A.Komenském pojmenované ulice, školy, vzdělávací instituce. Ale nejvýznamnějším subjektem je v tomto ohledu Muzeum Jana Amose Komenského v Naardenu. A věřte mi, že i jeho přáním je mít odkaz na www stránky na stránkách našeho Ministerstva kultury. A já jen dodávám, že mým dalším přáním je propojit obě země populární cestovatelko-sběratelskou vášní - turistickou známkou. Neboť i malými krůčky jde dojít k velkým činům.

Vážené dámy, vážení pánové,

Po celou dobu, v níž jsem přemýšlela o možných projektech zvoucích návštěvníky do naší země za Janem Amosem Komenským, jsem v podtextu pociťovala svár Všeživá a Mámení o Poutníka. A uvědomovala jsem si, že na konci své cesty Poutník sobě počal zoufat: "Ale co mám? Nic. Co umím? Nic. Kde jsem? Nevím sám. To vím toliko, že po tak mnohém vystálém nebezpečství, po tak mnohém myslu unavení a zemdlení nic naposledy nenalézám, než u sebe sám bolest, u jiných k sobě nenávisť."

A zkušenost z českého cestovního ruchu mě varovala před stejným zoufalstvím. Ono přichystat projekt je jedna věc, ale jeho realizace věc druhá...
Neboť šedá je teorie, zelený strom života.

Osobnost učitele a vlastnosti, které oceňují žáci u svých pedagogů

PaedDr. Slávek Hrzal

Projekt Zlatý Amos, ředitel Dětské tiskové agentury

Dobrý den, vážené dámy, dobrý den, vážení pánové. Než se dostanu ke svému tématu, které mám před sebou na papíře, rád bych reagoval na to, co říkala moje předřečnice. Anketu Zlatý Amos jsme začali organizovat ke 400. výročí narození Jana Amose Komenského. Navazovala na akci Schola nova, kterou Dětská tisková agentura a Český rozhlas, pořad Domino organizovaly pro děti a mládež. S dětmi jsme jezdili do míst, kde Jan Amos Komenský působil, a to jak v Čechách, na Moravě, tak v cizině. Celé to vyvrcholilo cestou dětí, která vedla z České republiky do Polska, do Holandska, do Německa, do Maďarska a vrátili jsme se na oslavy 400. výročí narození právě do Uherského Brodu. Takže něco podobného už tady bylo, ale pokud to bude pokračovat dál, bude to samozřejmě jen dobré. A právě v tom roce jsme také začali organizovat anketu o nejoblíbenějšího učitele České republiky, anketu Zlatý Amos, se kterou bych vás rád seznámil. Jak s anketou, tak s tím, k čemu jsme za 18 let, kdy ji provozujeme, dospěli.

Hlavním motivem, když jsme o anketě přemýšleli, bylo, jak zviditelnit v České republice dobré pedagogy. Jak se podívat na školu, na učitele, na učitelky, na žáky trošku z jiné strany, než z jaké obvykle školu a učitele vidí média, ale kolikrát i naše společnost. My si mnohdy ani neuvědomíme a dětem podsouváme myšlenku, že škola je něco, co je nuda, co je otrava, kde jsou jen samé povinnosti, kde není žádná legrace, že chodit do školy je něco povinného, ale nezáživného. Zrovna nedávno jsem byl svědkem toho, jak paní ředitelka jedné knihovny vítala prvňáčky v knihovně a v její uvítací řeči mj. zaznělo, že by byla ráda, aby si děti chodily do knihovny od školy odpočinout. Ve škole je to jistě nebaví. A že by byla ráda, aby v knihovně je to bavilo. A kolikrát když se bavíte s dětmi, ptáte se, co škola a sami si často odpovídáte, no, je to otrava, vid'. My tak vlastně prvňákům a dalším podsouváme, že škola je něco, kde se nudíme, kde se otravujeme, a přitom většina prvňáků se do školy těší.

A totéž bohužel často dělají i média. Obvykle se o učitelích a o škole píše, když je nějaký průšvih, vyzdvihují se problémy, o učitelkách a učitelích se píše, když něco pokazí, když neuhlídají děti, pokud děti třeba něco zničí, když je špatně učí, když použijí tělesný trest atd. My jsme v anketě Zlatý Amos chtěli poukázat, že to tak není, že ve škole je mnoho dobrého, že ve škole je spousta učitelek a učitelů, kteří jsou dobří a stojí za povšimnutí. Tak se zrodila anketa Zlatý Amos. A já myslím, že se nám alespoň trošku podařilo to povědomí posunout. Když se podíváte do novin v době kolem 28. března, kdy anketa vrcholí, obvykle se píše o dobrých učitelích, píše se o dobrých vztazích žáků a učitelů, píše se o tom, že škola není taková nuda a není taková otrava, ale že do ní děti chodí rády.

Říkal jsem, že to je anketa o nejoblíbenějšího učitele, kde to základní, z čeho vycházíme, není soutěž krásy, není to žádná miss, není to soutěž v odborných znalostech, není to soutěž o nejlepšího učitele, je to pouze o tom, co mohou posoudit děti, protože jedině děti, žáci základních škol a studenti středních škol mohou navrhnout své učitelky a učitele. A jsou to ti, které učitel musí vzdělávat, musí je vychovávat, o kterých my si myslíme, že je škola nebaví, že tam nechodí rádi. Hodnotí a navrhuje učitelky a učitele, kteří jim občas musí dát třeba i horší známku, občas jim třeba musí dát i trest. Přiznám se, že jsme se v prvním ročníku báli, jestli nám vůbec nějaká přihláška přijde. Říkali jsme si, kdybychom udělali nějakého antiamose, že by možná přihlášek bylo víc. Pak jsme si také říkali, jestli vůbec děti mají právo hodnotit své učitele a své učitelky. Další obava, která byla, jestli když ve škole ukážou na jednoho učitele nebo jednu učitelku, která

je u nich oblíbená, tak tím v podstatě řeknou, ti ostatní jsou horší. A jak se třeba tím změní postavení té učitelky nebo učitele v kolektivu spolupracovníků.

Aby to nebyl názor jednotlivce, vždycky chceme, aby přihlášku podepsalo 100 osob, které s přihláškou souhlasí. Možná si teď říkáte, a to jsme si také říkali my v prvním ročníku, že děti budou navrhovat takové učitelky a takové učitele, kteří jsou mírní, nedávají špatné známky, málo zkouší, nepíší poznámky. Přiznám se, i takové obavy jsme měli. Ale hned v prvním ročníku se ukázalo, že tyto obavy jsou úplně liché. Děti jsou velice přísnou porotou, dovedou velmi dobře vystihnout, kdo je k nim upřímný, kdo je spravedlivý, kdo jim naslouchá, kdo se jim věnuje a kdo je něco naučí. Za těch 18 let, co anketa existuje, se stalo opravdu jen výjimečně, že by přišla přihláška, která by na titul Zlatý Amos nominovala někoho, kdo oblíbený není. A obvykle hned z té přihlášky to je poznat. A potom v regionálních kolech, když děti obhajují své návrhy před porotou, stoprocentně poznáte, jestli to je nebo není upřímné.

Řeknu vám, že je velice povzbuzující číst v přihláškách nebo slyšet na regionálních kolech ankety, že kvůli paní učitelce nebo panu učiteli děti rády chodí do školy. Že se kvůli nim naučí i třeba předmětu, který je vůbec nebaví, jen proto, aby toho svého kantora nezklamaly. Mám to štěstí, že se už dlouhou dobu mezi těmito pedagogickými osobnostmi pohybuji. Jsou to lidé, kteří nedělají ze školy nudnou povinnost, ale dělají ze školy místo, kam děti chodí rády. Myslím si, že Jan Amos, jehož jméno jsme si vypůjčili, by z toho měl radost.

A teď už úplně v závěru k tomu, co je v názvu mého příspěvku, osobnost učitele očima žáků. My si každý rok děláme tabulku, kde si zapisujeme, jakou vlastnost dětí hodnotí u svých učitelů, jakou vlastnost uznávají. Úplně jednoznačně vítězí smysl pro humor. Děti chtějí kantorku nebo kantora, který se umí zasmát, umí se zasmát třeba i sám sobě, který dokáže udělat ve škole příjemnou atmosféru, vyučovací hodiny nejsou pouze strohým zkoušením nebo vykládáním nové látky. Na druhém místě v žebříčku je spravedlivost. Žáci velice oceňují, když učitel nikomu nenadržuje, když měří všem, jak se říká, stejným metrem, a pak přijmou i horší známku, přijmou i trest, ale musí přesně vědět, že to dostali spravedlivě. Na třetím místě, a to nás překvapilo, je přísnost a náročnost. Ono to trochu souvisí i s tou spravedlivostí. Zjistili jsme, že děti mají rády, když překonávají překážky, když existuje řád, který se musí dodržovat, když mezi sebou mohou soutěžit. Takže vůbec nevítež člověk, který po nich nic nechce, nic nevyžaduje, je nenáročný. To už jsem říkal v úvodu svého projevu. Za čtvrté, co žáci oceňují, je to, že učitel dokáže vysvětlit látku nebo učivo tak, "že tomu rozumíme". Což je velice důležité, a což si zase myslím, že je krásné potvrzení toho, co říkal Jan Amos Komenský. Ono to v přihláškách kolikrát není tak úplně přesné, tak přesně popsané, ale třeba skryté pod větou: "Pomocí svého těla a pravitka nám pan učitel názorně ukázal, jak vypadá květenství sasanky". To je přece krásné, když se to někomu povede. Schopnost vysvětlit učivo oceňují především žáci na středních školách.

Na pátém místě oceňovaných vlastností jsou vlastnosti, které bych shrnul pod pojem pochopení. Děti a žáci velice ocení, pokud má pedagog pochopení pro jejich problémy, dokáže jim poradit, mohou se mu svěřit i se svými osobními problémy a on dokáže udržet tajemství mezi ním a žákem. V těchto momentech bych řekl, že to je starší a zkušenější kamarád, na kterého je spolehnout, a někdy dokonce větší spolehnout než na spolužáky i rodiče. Na dalším místě v žebříčku vlastností učitelů, které děti oceňují, je to, že se jim věnují i mimo vyučování, že s nimi jezdí na výlety, na exkurze, na sportovní zápasy, na školy v přírodě, na lyžařské kursy atd. Shrnul bych to pod pojem obětavost.

Takže kdybychom si teď měli udělat ideálního učitele z pohledu žáků, učitele, který ze školy dělá příjemné místo poznání, kam děti chodí rády, tak je to osobnost, která má smysl pro humor, je spravedlivá, náročná, je odborníkem ve svém oboru, který umí látku dobře vysvětlit, je spolehlivým starším kamarádem a věnuje se dětem i mimo vyučování. Víím, že to asi na jednu osobnost je velice moc požadavků, ale naštěstí jsem poznal, že takové učitelky a takoví učitelé na našich školách jsou. Myslím si, že to je dobře a že je důležité, aby se o nich vědělo. A o to se snaží anketa Zlatý Amos.

Diskuse

Možnost vystoupení účastníků k vyjádření svých zkušeností a námětů k problematice

J. E. JUDr. Jaroslav Horák, velvyslanec ČR v Nizozemsku

Chci uvést ještě dvě zajímavosti mimo rámec mého vystoupení. První je čistá fabulace. Nevím, jestli to je jenom můj dojem, ale operační systém Windows v podstatě je založen na principu Komenského názornosti. Názorného vyučování. Proto byl zvolen pro to, aby nahradil předchozí MS DOS, který nám dělal problémy, protože málokdo si zapamatoval nejrůznější příkazy, které se tam měly vypsát. Systém vyskakovacích okének, na kterých už dole na liště každý na první pohled vidí, co obsahují, je to, co Komenský vynalezl a co prosazoval. Ale říkám, to je moje osobní fabulace.

Druhá věc fabulace není. Určitě všichni znáte tuto bankovku a víte, kdo je tam vyobrazen na rytině Oldřicha Kulhánka. Ovšem málokdo ví, že to, co je v pozadí, je grafická růžice a že se jedná o půdorys pevnosti města Naarden. Při bedlivém zkoumání je to skutečně patrné. Kdo zavítá do Naardenu, tak si toho nevšimne, protože je to vidět jedině z výšky. Pokud tomu tak je, a já si myslím, že tomu tak skutečně je, a pokud grafik Kulhánek to takto zamýšlel, je to vpravdě světový unikát, protože žádná bankovka na celém světě neobsahuje vyobrazení místa nebo symbolu jiného státu.

Příloha

Texty k obrazovým přílohám k příspěvku Blanky Karlsson Komenský ve Švédsku

Do tisku sborníku konference Jan Amos Komenský - jeho odkaz dnešní Evropě, mezinárodní konference Senátu parlamentu České republiky Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice v Praze,

15. listopadu 2010 v Jednacím sále Valdštejnského paláce "A"

Seznam obrazových příloh - archiválie z Národního archivu v Praze, Osobní fond Blanka Karlsson, PhDr., PH. D., č. 1371" - komeniologické nálezy, tištěné výsledky, medaile -. Některé snímky též na webových stránkách www.fencingperformance.com/blankapragensis.

J. A. Komenský a jeho příspěvek k chápání člověka ve vztahu k sobě, elitám a Bohu

Ivan Chrástek

za IC Tour s. r. o. (příspěvek byl předán písemně)

Jan Amos Komenský svými vědeckými a filozofickými pracemi přispěl k chápání člověka ve strukturách (tehdejší) společnosti, jeho vztahů k sobě, elitám a Bohu, jeho posláním a volbami. Velmi zajímavé a respektované jsou i jeho lidské postoje. Odvážně, i přes nepřízeň osudu, se vždy stavěl na stranu pravdy a idejí. To ho řadí mezi velké postavy evropských a světových dějin a mezi výrazné elity našeho národa.

Může Jan Amos Komenský nějakým způsobem přispět k poznávání naší země z dnešního úhlu pohledu a naopak - může naše země přispět k hlubšímu poznávání JAK? Každá destinace - stát, přírodní zajímavost, kulturní dědictví - je pro lidi cestující a zcestovalé přitažlivá tehdy, zahrnuje-li výrazný lidský element. Dalo by se říct, že lidi jezdí za lidmi. Proto cestovatelé upřednostňují návštěvu míst s typickou atmosférou a velmi dobrou infrastrukturou služeb. Je-li v destinaci nějaká výrazná kulturní, umělecká nebo technická památka ale s velmi špatnou pověstí služeb a lidského charakteru, stává se toto místo cílem spíše krátkodobých návštěv lidí s dobrodružnou povahou. Může země původu a pobytu Jana Amose Komenského nabídnout tu kýženou kombinaci zajímavosti s výrazným lidským prvkem současnosti? Místa kde se narodil Jan Amos Komenský, místa jeho důležitých rozhodnutí a životních zlomů jsou převážně na Moravě, Maďarsku (Šarospatak) a v Polsku (Lešno). Vhodnou kombinací zvolené trasy, která by sledovala historickou linii a dokázala vyprávět historický příběh JAK v kontextu dějin českých a moravských zemí 17 stol., průvodců (jazykově a znalostně vybavených) a hlavně pečlivým výběrem podpůrného gastronomického, ubytovacího a zážitkového servisu, lze vytvořit velmi zajímavý a konkurenceschopný produkt cestovního ruchu. Takový produkt, který by dokázal povzbudit současné obdivovatele JAK k jeho hlubšímu poznávání a přilákat obdivovatele nové.

Může naše společnost - cestovní kancelář IC Tour - přispět k vnímání Jana Amose Komenského a naší země v historickém a současném kontextu? V naší společnosti - cestovní kanceláři IC Tour - vnímáme cestování vedle kultury, vzdělávání, vědy a víry jako další legitimní cestu k obohacování nitra každého člověka. Cestování v tomto smyslu chápeme jako objevování a navazování vztahů s historií, přírodou, kulturou a lidmi. Vyvíjíme vlastní produkty, jejichž prodej podporuje vlastní CRM systém a marketingová komunikace. V produktovém plánu naší CK je např. cestovní produkt, jejímž jádrem je skutečná historická postava a události, s pracovním názvem "Ve stopách Hannibala Barkase". Souhlasně tedy můžeme odpovědět i na poslední otázku.

Uvedené myšlenky je možné uskutečnit s podporou a spoluprací veřejné správy, podnikatelských subjektů, vědců a muzeí.

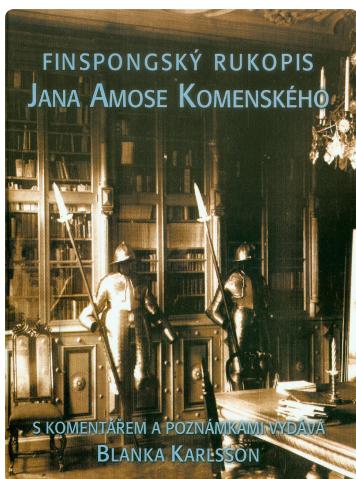
Švédský král Gustav II. Adolf

Komenský jako 3 x anonym ve Finspungských sbírkách: Angelus pacis, Pansophiae diatyposis (na snímcích je rozměrově nejmenší z titulů), De Rerum humanarum...= Finspungský rukopis (na horním snímku vlevo, na dolním snímku vpravo)...

Jubilejní rok 1992 a Komenského medaile: horní snímek: Doc. PhDr. Tomáš Pasák, CSc, tehdejší ředitel Pedagogického muzea J. A. Komenského v Praze předává Blance Karlsson medaile - pro ni a pro švédského krále, dolní snímek: Stockholmský zámek - První královský maršálek Jan Kuylensstierna přejímá od Blanky Karlsson medaili pro švédského krále.

Kniha Finspungský rukopis Jana Amose Komenského, s komentářem a poznámkami vydává Blanka Karlsson, Brno 2000. Obálka ukazuje dnes již neexistující interiér Finspungské zámecké knihovny.

Švédský král Carl XVI. Gustaf hovoří na setkání Spolku přátel zámku Skokloster na nádvoří zámku Skokloster dne 27. dubna 2000, kdy obdržel osobně knihu Finspöngský rukopis Jana Amose Komenského (vedle krále sedí v bílém křesle královna Sylvia).

Český prezident Václav Klaus na velvyslanectví České republiky ve Stockholmu dne 2. 12. 2003 dostává od Blanky Karlsson mimo jiných jejích děl i její knihu Finspöngský rukopis Jana Amose Komenského

Karlsson Blanka: Comenius und sein Werk in Schweden 1630-2000, německé vydání v Norrköpingu 2005 a 2008, to druhé vydání ve Vydavatelství Blanka Pragensis. Švédská a německá verze se mj. nachází v soukromé knihovně švédského krále Bernadotte biblioteket, česká verze se mj. nachází u českého prezidenta v knihovně na Pražském hradě.

